# ص سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

| سُورة ص | އާޔަތުގެ ޢަދަދު (٨٨) |
|---|---|

صٓ ۚ وَٱلْقُرْءَانِ ذِى ٱلذِّكْرِ ۝١ بَلِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ فِى عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ ۝٢ كَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّن قَرْنٍ فَنَادَوا۟ وَّلَاتَ حِينَ مَنَاصٍ ۝٣ وَعَجِبُوٓا۟ أَن جَآءَهُم مُّنذِرٌ مِّنْهُمْ ۖ وَقَالَ ٱلْكَٰفِرُونَ هَٰذَا سَٰحِرٌ كَذَّابٌ ۝٤ أَجَعَلَ ٱلْءَالِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَىْءٌ عُجَابٌ ۝٥ وَٱنطَلَقَ ٱلْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ ٱمْشُوا۟ وَٱصْبِرُوا۟ عَلَىٰٓ ءَالِهَتِكُمْ ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَىْءٌ يُرَادُ ۝٦ مَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِى ٱلْمِلَّةِ ٱلْءَاخِرَةِ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا ٱخْتِلَٰقٌ ۝٧

## މުފްރަދާތު

صٓ ۚ = މިއަކުރުގެ މާނަ ވާގޮތް ދަންނަވޮޑިގެންވަނީ الله އެވެ. وَٱلْقُرْءَانِ = މާތްވެގެންވާ قُرْآن ގަސަމްކުރައްވައި ހުވައި وَحِى ކުރައްވަމެވެ. ذِى ٱلذِّكْرِ ۝١ = ذِكْر ގެވެރި / ޝަރަފުގެ ވެރި بَلِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އަދި ކިޔެއްހެއްޔެވެ؟ ކާފަރުވެއްޖެމީސްތަކުން (ދަންނަވައެވެ.) فِى عِزَّةٍ = އުޅެނީ ބޮޑާކަމާއި ކިބުރުވެރިކަމުގައެވެ. وَشِقَاقٍ ۝٢ = އަދި ދެބަސްވެރިކަމުގައެވެ. (رَسُولُ الله صَلّى الله عَلَيْه وَسَلّم އާއި ދުޝްމިނުންނާއި ދެކޮޅު ހަރަކާތްތެރިވުމުގައެވެ.) كَمْ أَهْلَكْنَا = މިވަންހައި ގިނަކަމުގެ ހަލާކު ކުރެއްވީ ކިހާވަރަކަށްހެއްޔެވެ؟ مِن قَبْلِهِمْ = އެމީހުންގެ ކުރިން / މީހުންގެ ކުރީގެ ކުރިން مِّن قَرْنٍ = ގަރުނުތަކުގެ މީހުން / އުއްމަތްތަކުގެ މީހުން فَنَادَوا۟ = އެމީހުން ގޮވާ ހާލު ގޮވައިލިއެވެ. (އަޒާބު އައިރުގައި ދުޢާކުރަމުން ގޮވައިލިއެވެ.) وَّلَاتَ حِينَ مَنَاصٍ ۝٣ = އަދި އެވަގުތަކީ ސަލާމަތްވާން ފިލައިގަތުމުގެ ވަގުތެއް ނޫނެވެ. وَعَجِبُوٓا۟ أَن جَآءَهُم = އަދި އެމީހުންގެ ގާތަށް އައިސްފިއެވެ. އެމީހުން ހައިރާންވެއްޖެއެވެ. مُّنذِرٌ مِّنْهُمْ = އެމީހުންގެ ތެރެއިން އިންޒާރު ދެއްވާ ރަސޫލަކު ﷺ وَقَالَ ٱلْكَٰفِرُونَ = އަދި ކާފިރުން ބުންޏެވެ. هَٰذَا سَٰحِرٌ كَذَّابٌ ۝٤ = ( މިއީ / محمد ރަސޫލާ) سحر ކުރާ ދޮގުވެރިއެކެވެ. أَجَعَلَ ٱلْءَالِهَةَ = ހަދާ އެ ހުރިހާ إله ން ކަލެއް ހެއްދެވީ؟ ( ހަދައިދެއްވީ ހެއްޔެވެ.) إِلَٰهًا وَٰحِدًا ۖ = އެއް إله އަކަށް. إِنَّ هَٰذَا = ހަމަކަށަވަރުން މިއީ (ނުވަތަ އެއީ). لَشَىْءٌ عُجَابٌ ۝٥ = عجا ئب ހައިރާންވާވެ. وَٱنطَلَقَ ٱلْمَلَأُ مِنْهُمْ = އެމީހުންގެ ތެރެއިން جماعة އެއް ގެ ބޮޑެތި މީހުން ދުރުވެހިނގައްޖެއެވެ. أَنِ ٱمْشُوا۟ = (އަދި އެމީހުން އެހެންމީހުންނަށް ބުންޏެވެ.) ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ دين ގައި ثابت ވެ ތިބޭށް ދާށެވެ. وَٱصْبِرُوا۟ عَلَىٰٓ

ءَالِهَتِكُمْ = އަދި ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ إله ން ތަކާއިގެން ثابت ވުމުގައި ކެތްތެރިވާށެވެ. إِنَّ هَـٰذَا = ހަމަކަށަވަރުން

މިކަމަކީ : (އެބަހީ محمد ދެންނެވި އެވިދާޅުވާ ކަމަކީ.) لَشَيْءٌ يُرَادُ ﴿٦﴾ = (ހަމަކަށަވަރުން އަރައިގަތުމުގެ މަޤްޞަދު

ވެރިވެގަންނަންވެގެން) އެދިވިގެންވާ ކަމެކެވެ. مَا سَمِعْنَا بِهَـٰذَا = އަހަރުމެން މިކަމާ خبر އެއް ނާހަމުއެވެ. فِي ٱلْمِلَّةِ

ٱلْـَٔاخِرَةِ = އެންމެ ފަހުގެ دين ގެ މީހުންގެ ފަރާތުންނެވެސް (نصارى ދީނުގެ ފަރާތުންނެވެސް) إِنْ هَـٰذَآ = ހަމަކަށަވަރުން

މިކަން ނުވެއެވެ. إِلَّا ٱخْتِلَـٰقٌ ﴿٧﴾ = އެއީ ހަދަހަދައިގެން އުފެއްދި ދޮގުވާހަކައެއް ކަމުގައި މެނުވީ.

## إِجْمَالِي މާނަ

(١) ص : މިއަކުރުގެމާނަ ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ اللّٰه އެވެ. ذكرގެވެރި ނުވަތަ شرف ވެރި قرآن ގަސަމްކުރައްވައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހުވައި وحى ކުރައްވަމެވެ. (ކަންތައް އޮތީ އެ كافر ން ބުނާގޮތަކަށް ނޫނެވެ.)

(٢) އަދި ކިޔައްރުއްޖެއެވެ. ކާފިރު ފިރުބު މިސްކީނުން އެވަނީ ވަރަށްބޮޑު كبر ވެރިކަމާއި ބޮޑާކަމުގައެވެ. އަދި رسول الله صلى الله عليه وسلم އާއި مؤمن ންނާއިމެދު خلاف ވެ عداوة ތެރިވުމުގައިކަމުގައެވެ.

(٣) މި مكة މީހުންގެ ކުރިންދިޔަ ބަހަނަސަކާރުމީހުންގެ ހަލާކުކުރުއްވި ކިތައް أمة ތަކެއްތޯއެވެ.؟ ( އެއީ ކޮން أمة ތަކެއް މީހުން އެމީހުންގެ رسول ނަށް އިންކާރުކުރިމީހުންނެވެ.) އަދި އެމީހުންނަށް عذاب އައި ވަގުތު އެމީހުން ސަލާމަތްވުމަށް دعاء ކޮށް ގޮވިއެވެ. އެކަމަކު އެވަގުތު އެއީ ސަލާމަތްވުމުގެ ވަގުތު ނޫނެވެ.

(٤) އަދި އެމީހުން يعنى مكة ގެ މީހުން އެ عجائب ވީ އެމީހުންގެ ތެރެއިން އެމީހުންގެ ތެރެއިން إنذار ކުރައްވާނޭ رسول ބޭކަލަކު ވަޑައިގެންނެވީމަ. އަދި ކާފިރުން ބުނީ މިއީ سحر ވެރި ދޮގުވެރިއެއް ކަމުގައެވެ.

(٥) އެކަލޭގެފާނު އަޅުއްދަވަނީ މިހުރިހާ ކަލޭގެ إله ންގެ ބަދަލުގައި އެންމެ إله އެކެވެ. (މިހުރިހާ ކަލޭގެ އެންމެ إِلَٰهُ އަކަށް ވާނީ ކިހިނެއް ކަމުނުވާނެއެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން މިއީ ވަރަށް عَجَائِبُ ކުރުވާ ކަމެކެވެ.

(٦) އެމީހުންގެ ތެރެއިން ބޮޑެތިމީހުންގެ ޖަމާއަތެއް ތެދުވެގެން ހިގައްޖެއެވެ. (އަދި އެމީހުން ދަތުރުކުރުމުގެ.) "ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ ދީނުގައި ސާބިތުވެ ތިބޭށެވެ! (އަދި މި مُحَمَّدُ ގެ ބަސްން ދޫކޮށްލާ ފަރަކަށްނުލައްވާށެވެ.) އަދި ކަލޭމެންގެ إِلَٰهُ ން ތަކަށް އަޅުކަން ކުރުމުގައި ހެއްލުމަ ކެތްތެރިވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނު އެއެދެނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެރިވެ އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްޗަށް حُكْم ކުރާށެވެ.

(٧) އެންމެ ފަހުން އައި ދީނުގެ ފަރާތުންވެސް އަހުރެމެން އެފަދަ ވާހަކައެއް ނާހަމުއެވެ. އެއީ ހަމަ އެކަލޭގެފާނު ހަދައިގެންއުފެއްދި ދޮގުވާހަކައެއް ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ."

أَءُنزِلَ عَلَيْهِ ٱلذِّكْرُ مِنۢ بَيْنِنَا ۚ بَلْ هُمْ فِى شَكٍّ مِّن ذِكْرِى ۖ بَل لَّمَّا يَذُوقُوا۟ عَذَابِ ﴿٨﴾ أَمْ عِندَهُمْ خَزَآئِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ ٱلْعَزِيزِ ٱلْوَهَّابِ ﴿٩﴾ أَمْ لَهُم مُّلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ فَلْيَرْتَقُوا۟ فِى ٱلْأَسْبَٰبِ ﴿١٠﴾ جُندٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِّنَ ٱلْأَحْزَابِ ﴿١١﴾ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو ٱلْأَوْتَادِ ﴿١٢﴾ وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَٰبُ لْـَٔيْكَةِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلْأَحْزَابُ ﴿١٣﴾ إِن كُلٌّ إِلَّا كَذَّبَ ٱلرُّسُلَ فَحَقَّ عِقَابِ ﴿١٤﴾ وَمَا يَنظُرُ هَٰٓؤُلَآءِ إِلَّا صَيْحَةً وَٰحِدَةً مَّا لَهَا مِن فَوَاقٍ ﴿١٥﴾

## ތަރުޖަމާ

أَءُنزِلَ عَلَيْهِ ٱلذِّكْرُ = އޭނާގެ މައްޗަށް ވަޙީން قرآن ބާވައިލެއްވީ ހެއްޔެވެ.؟ مِنۢ بَيْنِنَا ۚ = އަހަރެމެންގެ ތެރެއިން/ އަހަރެމެން މެދުން ތިއްބާ. بَلْ هُمْ فِى شَكٍّ = އަދި ޝައްކެއްގައިވޭތޯއެވެ.؟ އެމީހުން އުޅެނީ ޝައްކުގައެވެ. مِّن ذِكْرِى ۖ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ذكر އާއިމެދު. (قرآنއާ މެދު. ނުވަތަ وحيއާ މެދު.)

بَل لَّمَّا يَذُوقُوا۟ = އަދި އެމީހުންނަށް މިހާތަނަށް ރަހަނުބެލިއްޖެއެވެ. عَذَابِ ﴿٨﴾ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ عذاب.

أَمْ عِندَهُمْ = ނުވަތަ އެމީހުން އަތުގައިވޭތޯ ހެއްޔެވެ.؟ خَزَآئِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ رحمة ގެ خزانة ތައް. ٱلْعَزِيزِ ٱلْوَهَّابِ ﴿٩﴾ = އެކަލާނގެއީ عزة ވަންތަ ގިނަގިނައިން ދެއްވާ ކަލާނގެއެވެ.

أَمْ لَهُم = ނުވަތަ އެމީހުންނަށް މިލްކުވެގެންވޭތޯ ހެއްޔެވެ.؟ مُّلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ملك ވެރިކަން. وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ = އަދި އެދެމެދުގައި ވާ ތަކެއްޗާއި. فَلْيَرْتَقُوا۟ = އެމީހުން ނިކަން މައްޗަށް އަރައިބަލާށެވެ. فِى ٱلْأَسْبَٰبِ ﴿١٠﴾ = ސަބަބުތަކަށް ނަގާވަރި.

جُندٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ = އެއީ ދެން އެތަނުގައި (ބަދުރުގެ ދުވަހު / ނުވަތަ فتح مكة ގެ ދުވަހު) ދެރަވެގެންދާ لشكر އެކެވެ. مِّنَ ٱلْأَحْزَابِ ﴿١١﴾ = ޙިޒްބުވި ކިޔަ أمة ތައް ދެރަވިއެވެ.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ = އެމީހުންގެ ކުރިން - އެބަހީ މައްކާގެމީހުންގެ ކުރިން - ދޮގުކުރިއެވެ. قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ = نوح قوم ގެމީހުންނާއި عَادُ ބަޔަކުގެމީހުން ((އެމީހުންގެ ރަސްރަސްކަން) وَفِرْعَوْنُ ذُو ٱلْأَوْتَادِ ﴿١٢﴾ = އަދި ކަށިމަތިތަކުގެވެރި فِرْعَوْن ވެސް.

وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ = އަދި ثمود ބަޔަކުގެމީހުންނާއި އަދި لوط قوم ގެމީހުންވެސް وَأَصْحَٰبُ لْـَٔيْكَةِ ۚ = އަދި أيكة އުޅުވިއްތިއްބާ. أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلْأَحْزَابُ ﴿١٣﴾ = (މިތަކީ) ޖަމާޢަތްތަކެވެ އެއީއެވެ.

إِن كُلٌّ = އެއިރުގެމީހުން ވަކިވަކިން ހުރިހާ. إِلَّا كَذَّبَ ٱلرُّسُلَ = ރަސޫލުންނަށް ދޮގުކުރިބައެއް ކަމުގައި މެނުވީ. فَحَقَّ عِقَابِ ﴿١٤﴾

= ފަހެ އެމީހުންގެމައްޗަށް عُقُوبَة حَقٌّ ވެއްޖެއެވެ. وَمَا يَنظُرُ هَٰٓؤُلَآءِ = އަދި މިއެންމެންވެސް إِنْتِظَارُ ކުރަނީއެވެ. إِلَّا صَيْحَةً وَٰحِدَةً = ހަމައެކަނި އެއްގޮތް އަޑުފަހަރަކަށްމެނުވީ [illegible] مَّا لَهَا مِن فَوَاقٍ ﴿١٥﴾ = އެއަޑު ފަހަރަށް އެއްވެސް ހުއްޓުމެއްނުވެއެވެ.

## إِجْمَالِي މާނަ

(٨) އަދި އަހުރެމެންގެ ތެރެއިން [illegible] قرآن ބާވައިލެއްވީ ހެއްޔެވެ؟ الله وَحِي ކުރެއްވީއެވެ. ( [illegible] ) ذِكْرُ [illegible] قرآن [illegible] وَحِي [illegible] عَذَابُ [illegible].

(٩) ( އެ رَسُولُ الله އެވެ.) [illegible] عِزَّة [illegible] رَبُّ ގެ رَحْمَة ގެ خَزَانَة [illegible]؟ ( [illegible] ).

(١٠) [illegible] ؟ ( [illegible] ). [illegible] އަދި مُحَمَّد [illegible] وَحِي [illegible].

(١١) [illegible] – [illegible].

(١٢) [illegible] نُوح قَوْم އާއި عَادُ [illegible] فِرْعَوْن [illegible].

(١٣) އަދި ثَمُود [illegible] އަދި لُوط قَوْم [illegible] އަދި أَيْكَةُ [illegible] (އެއީ شُعَيْبُ عَلَيْه السلاَم [illegible]).

(١٤) [illegible] عُقُوبَة حَقٌّ ވެއްޖެއެވެ. ( [illegible] ).

(١٥) އަދި މިއެންމެންވެސް [illegible] ( [illegible] ) إِنْتِظَارُ ކުރަނީއެވެ. އެއަޑު ފަހަރަށް އެއްވެސް ހުއްޓުމެއްނުވެއެވެ.

وَقَالُوا۟ رَبَّنَا عَجِّل لَّنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ ٱلْحِسَابِ ﴿١٦﴾ ٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُۥدَ ذَا ٱلْأَيْدِ ۖ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿١٧﴾ إِنَّا سَخَّرْنَا ٱلْجِبَالَ مَعَهُۥ يُسَبِّحْنَ بِٱلْعَشِىِّ وَٱلْإِشْرَاقِ ﴿١٨﴾ وَٱلطَّيْرَ مَحْشُورَةً ۖ كُلٌّ لَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿١٩﴾ وَشَدَدْنَا مُلْكَهُۥ وَءَاتَيْنَـٰهُ ٱلْحِكْمَةَ وَفَصْلَ ٱلْخِطَابِ ﴿٢٠﴾ ۞ وَهَلْ أَتَىٰكَ نَبَؤُا۟ ٱلْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا۟ ٱلْمِحْرَابَ ﴿٢١﴾ إِذْ دَخَلُوا۟ عَلَىٰ دَاوُۥدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ ۖ قَالُوا۟ لَا تَخَفْ ۖ خَصْمَانِ بَغَىٰ بَعْضُنَا عَلَىٰ بَعْضٍ فَٱحْكُم بَيْنَنَا بِٱلْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَٱهْدِنَآ إِلَىٰ سَوَآءِ ٱلصِّرَٰطِ ﴿٢٢﴾

## ތަރުޖަމާ

وَقَالُوا۟ رَبَّنَا = އަދި އެމީހުން އެބަހީ ތަކުރާރުން ބުނެއެވެ. އަހަރެމެންގެ رَبُّ އެވެ. عَجِّل لَّنَا قِطَّنَا= އަހަރެމެންނަށް ދޭށެވެ އަހަރެމެންގެ ބައި (ފޮތް ނުވަތަ ހިއްސާ) އަހަރެމެންނަށް އަވަސްކޮށްދެއްވާށެވެ. قَبْلَ يَوْمِ ٱلْحِسَابِ ﴿١٦﴾ = ހިސާބު ބެލުމުގެ ދުވަހުގެ ކުރިން. ٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ= (އޭ رَسُولُ الله އެވެ.) އެމީހުން ބުނާއެއްޗަކާމެދު ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. وَٱذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُۥدَ = އަދި މިއަޅަމެންގެ އަޅާ دَاوُد ގެފާނު ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ. ذَا ٱلْأَيْدِ= ބާރުގަދަ / ދީނުގައި ކަށަވަރުކަމާއެކު ބާރުގަދަ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿١٧﴾= ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނީ الله އަށް ގިނަގިނައިން تَوْبَة ވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަލެކެވެ. (އެކަލޭގެ ތަރިކަގިނަ ދަރުމަކަންތައް ކުރައްވާ ބޭކަލެކެވެ.) إِنَّا سَخَّرْنَا = ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅަމެން ކިޔަމަންކޮށްދެއްވީމެވެ. ٱلْجِبَالَ = ފަރުބަދަތައް مَعَهُۥ يُسَبِّحْنَ = އެކަލޭގެފާނާއި އެކު تَسْبِيح ކިޔައެވެ. بِٱلْعَشِىِّ وَٱلْإِشْرَاقِ ﴿١٨﴾ = عَصْرُ ވަގުތު އިރުއޮއްސުމުގައި ضُحَى ވަގުތު އިރުއަރާއިރު وَٱلطَّيْرَ مَحْشُورَةً = އަދި ދޫނިތައް ޖަމާކުރައްވައިދެއްވީމެވެ. ހުރިހާ ދޫނިތަކެއް އެކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިވެއެވެ. كُلٌّ لَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿١٩﴾= އެހުރިހާ އެއްޗަކީ އެކަލޭގެފާނާއި ކިޔަމަންތެރިވެގެން ތިބިއެއްޗެއްސެވެ. (އެކަލޭގެފާނާއި އެކު تَسْبِيح ކިޔައެވެ.) وَشَدَدْنَا مُلْكَهُۥ = އަދި މިއަޅަމެން އެކަލޭގެފާނުގެ ވެރިކަން ގަދަކޮށްދެއްވީމެވެ. وَءَاتَيْنَـٰهُ ٱلْحِكْمَةَ = އަދި މިއަޅަމެން އެކަލޭގެފާނަށް حِكْمَة ދެއްވީމެވެ. (ނަބިއްޔާކަމާއި ކަންކަމުގެ އެނގުން ދެއްވީމެވެ.) وَفَصْلَ ٱلْخِطَابِ ﴿٢٠﴾= އަދި ނިޔާކުރުމުގެ ބަސްފުޅު ވަކިކޮށްދެއްވާ ބަސްފުޅު ދެއްވީމެވެ. (ވަކިވަކިކުރުމުގެ حُكْم ވަކި ކުރުން ދެއްވީމެވެ.) ۞ وَهَلْ أَتَىٰكَ = (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނަށް އައިސްފިތޯ؟ نَبَؤُا۟ ٱلْخَصْمِ = خصم ގެ خبر (دعوى ކުރާމީހުންގެ خبر). إِذْ تَسَوَّرُوا۟ = އެމީހުން ފާރުމަތިން އަރައިގެން. ٱلْمِحْرَابَ ﴿٢١﴾= محراب ގެ (داود عليه السّلام ދިރިއުޅުއްވި منزل ގެ ފާރުމަތިން) إِذْ دَخَلُوا۟ = އެމީހުން ވަދެގެން عَلَىٰ دَاوُۥدَ = دَاوُد ގެފާނުގެ އަރިހަށް فَفَزِعَ مِنْهُمْ = ފަހެ އެމީހުން ފެނިވަޑައިގަތުމުން އެކަލޭގެފާނު ސިހިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. قَالُوا۟ لَا تَخَفْ = އެބަލަ ބިރުނުގަންނަވާށެވެ. ކަލޭގެފާނު ބިރުގަންނަވާކަށް ނުޖެހޭނެއެވެ. خَصْمَانِ = އަހަރެމެންނީ ދެކޮޅުވެރިން ދެ خَصْمُ ނެވެ. މައްސަލައެއްގައި ނިޔާއަށްއެދޭ ދެމީހުން

އުރެދުން އައިއްސެވެ. بَغَىٰ بَعْضُنَا عَلَىٰ بَعْضٍ = އަޅުގަނޑުމެންދެމީހުން އެކަކު އަނެކަކުގެމައްޗަށް އަރާވެތިވެ ނުބުރުސިއްޖެވެ. فَٱحْكُم بَيْنَنَا = ފަހެ އަޅުގަނޑުމެންގެމެދުގައި حُكم ކުރައްވާށެވެ. بِٱلْحَقِّ = ހަމަ حَقٌّ ގޮތުގައި وَلَا تُشْطِطْ= އަދި ކަލޭގެފާނުގެ حُكم ގައި އަނިޔާވެރިވެ ވަގައި ނުގަންނަވާށެވެ. وَٱهْدِنَآ = އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަގުދައްކަވާ ދެއްވާށެވެ. إِلَىٰ سَوَآءِ ٱلصِّرَٰطِ ﴿٢٢﴾ = ހަމަސީދާ ތެދުމަގަށް.

## إجْمَالِي މާނަ

(١٦) އަދި އެމީހުން އެބަހީ ކާފިރުން ބުނެއެވެ. "އޭއަޅުގަނޑުމެންގެ رَبُّ އެވެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޙައްޤު އެއްޗެއްވިއްޔާ (ހުވަސް ނަސީބަށް) ހިސާބު ބައްލަވާދުވަހުގެކުރިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަވަސްކޮށްދެއްވާށެވެ." (އެއީ عَذَاب އަދިވެސް ثَواب އަދިވެސް ވެއެވެ.)

(١٧) ( އޭ رَسُولُ الله އެވެ.!) އެމީހުން އެބުނާއެއްޗެއްސަށް ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅާ دَاوُد ގެފާނު ހަނދުމަފުޅު ކުރައްވާށެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ ބާރުގެ ކަންތަކުގައި ގަދައަޅުއްވާތަކެއް ވެވަޑައިގެންނެވިކަލޭގެފާނެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ ގިނަގިނައިން الله އަށް تَوْبَة ވެ ރުޖޫޢަވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަލެކެވެ.

(١٨) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނާ ފަރުބަދަތައް ކިޔަމަންތެރިކޮށްދިނީމެވެ. އެތަކެތި އެކަލޭގެފާނާއެކު ހަވީރުގެ ވަގުތުގައާއި އަދި ހެނދުނުގެ ވަގުތުގައި تسبيح ކިޔައެވެ. الله ހުސްطاهر ވަންތަކުރެއެވެ.

(١٩) އަދި ދޫނިތައް ބައިބައިން ޖަމާވެގެންތިބިހާލު ހަމަމެ ކިޔަމަންތެރިކޮށްދިނީމެވެ. އެހުރިހާތަކެތި އެކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިވެގެންވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނާއެކު الله އަށް تسبيح ކިޔާނެއެވެ.

(٢٠) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުގެ ވެރިކަން ގަދަކޮށްދެއްވީމެވެ. (އެއީ عداوة ތެރިންގެ މައްޗަށް އެކަލޭގެފާނަށް نصرދެއްވައި ބާރުބަޔާ ދެއްވައިގެންނެވެ.) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް حكمة ދެއްވީމެވެ. އެއީ نبي ކަމާއި އެކަލޭގެފާނު ކުރައްވާ ކަންތައް حكم އާއި معرفة ފިޔަވަލެވެ. އަދި ނިޔާކުރުއްވުމުގެ ބަޔާނު ގޮތާއި ބަހަށްފިސްލުން ދެއްވީމެވެ. (މާނައަކީ ފިޔަވަކުރުމާއި حكم ފިޔަވަކުރުމުގެ ހުނަރުވެރިކަން ދެއްވީމެވެ.)

*ދަންނައެވެ. فصل الخطاب އަކީ ކޮން އެއްޗެއް ކަމާއިމެދު مفسر ންގެ ބަސް ތަފާތެވެ. މިދޮތުގައި ލިޔުއްވާފައި އެވަނީ ރަނގަޅުއިން ދެގޮތެކެވެ. والله أعلم .

(٢١) ( އޭ رسول الله އެވެ.) دعوى ކުރާ خصم ންގެ خبر ކަލޭގެފާނަށް އައިސްފިއެވެ؟. محراب ގެ ފާރުމަތީން (داود عليه السّلام އިންނެވި منزل ގެ ފާރުމަތީން އެ خصم ން އެރި ހިނގައްޖެއެވެ.

(٢٢) އެމީހުން داود عليه السّلام ގެއަރިހަށް ވަދެވަޑައިގަތުމުން އެކަލޭގެފާނު ބިރުގަތުމަށްހަށިގަތެވެ. އެބޭކަލުން ބުނެއެވެ. "ކަލޭގެފާނު ބިރުގަނޑުއް ނުގަންނަވާށެވެ. އަޅުގަނޑުމެންދެމީހުނީ دُ خَصْمُ ންނެވެ. މައްސަލައެއްގައި (قَضِيَّة އެއްގައި ދެމަފުރާއިން دَعْوَى ކުރާމީހާއި دَعْوَى ލިބޭމީހާއެވެ.) އަޅުގަނޑުމެންދެމީހުން އެކަކު އަނެކަކުގެމައްޗަށް ދެކޮޅަށް އަރާވެތިވެއްޖެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު އަޅުގަނޑުމެންގެމެދުގައި ހަމަ حَقٌّ ގޮތުގައި حُكم ކުރައްވާށެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ حُكم ގައި އަނިޔާވެރިވެ ވަގައި ނުގަންނަވާށެވެ!. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަސީދާ ތެދުމަގަށް މަގުދައްކަވާ ދެއްވާށެވެ."

إِنَّ هَـٰذَآ أَخِى لَهُۥ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً وَلِىَ نَعْجَةٌ وَٰحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِى فِى ٱلْخِطَابِ ﴿٢٣﴾ قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِۦ ۖ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ ٱلْخُلَطَآءِ لَيَبْغِى بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ ۗ وَظَنَّ دَاوُۥدُ أَنَّمَا فَتَنَّـٰهُ فَٱسْتَغْفَرَ رَبَّهُۥ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ۩ ﴿٢٤﴾ فَغَفَرْنَا لَهُۥ ذَٰلِكَ ۖ وَإِنَّ لَهُۥ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَـَٔابٍ ﴿٢٥﴾

## ތަރުޖަމާ

إِنَّ هَـٰذَآ أَخِي= ހަމަކަށަވަރުން މިއިނީ އަހުރެންގެ أَخُ އެވެ لَهُۥ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً = އެކާނަވަދު ނުވަދިހަ ނުވަ އަންހެން ބަކަރި ވެއެވެ. وَلِيَ نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ = އަދި އަހުރެންނަށް ވަނީ އެންމެ ބަކަރިއެކެވެ. فَقَالَ= ދެންވެސް އޭނާބުނީއެވެ. أَكْفِلْنِيهَا= އެއީ އަހުރެންނަށް މިލްކު ކޮށްދޭށެވެ. وَعَزَّنِي = އަދި ޖަދަލުކުރުމުގެ ގޮތުން އޭނާ އަހުރެންގެމައްޗަށް ގަދަވެގެންވިއެވެ. فِي الْخِطَابِ ﴿٢٣﴾ = ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި قَالَ = އެކަލޭގެފާނު އެބަހީ (داود عليه السّلام) ވިދާޅުވިއެވެ. لَقَدْ ظَلَمَكَ = ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ ކަލޭއަށް އަނިޔާވެރިވެއްޖެއެވެ. بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ = ކަލޭގެ ބަކަރިތައް އެދިގަތުމުގެ ސަބަބުން إِلَى نِعَاجِهِ = އޭނާގެ ބަކަރިތަކައި އެއްކޮށްލުމަށް. وَإِنَّ كَثِيرًا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ގިނަބައިމީހުން مِنَ الْخُلَطَاءِ = ބައިވެރިންގެތެރެއިން (އެއްކޮށް ތަކެތި ބައިވެރިވާ ގޮތަށް ހިފާމީހުން) لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ = އޭގެ ބައެއްމީހުން ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިވެއެވެ. عَلَى بَعْضٍ = އަނެއްބަޔަކުގެ މައްޗަށް إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا = އީމާންވި މީހުންނާއި وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ އަދި އެމީހުން صَالِحُ عَمَلُ ކުރި وَقَلِيلٌ مَا هُمْ = އެފަދަމީހުން މަދުވެއެވެ. وَظَنَّ دَاوُدُ = އަދި (داود عليه السّلام) ހީކުރެއްވިއެވެ. (ނުވަތަ ޔަގީންކުރެއްވިއެވެ.) أَنَّمَا فَتَنَّاهُ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނަށް إمْتِحَانُ ކުރެއްވީ ކަމުގައި فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ = ފަހެ އެކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ ގެ حَضْرَةُ ގައި އެކަލޭގެފާނު މާފަށް އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. وَخَرَّ رَاكِعًا= އަދި ސަޖިދަކުރައްވާ ގޮތުގައި ވެއްޓިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. وَأَنَابَ ۩ ﴿٢٤﴾ އަދި ތައުބާވެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. (الله ގެ حَضْرَةُ އަށް تَوبَة ވެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.) فَغَفَرْنَا لَهُ = ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ފުއްސަވައިދިނީމެވެ. ذَٰلِكَ = އެކަންތައް. وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ

حَضْرَةُ ގައި އެކަލޭގެފާނަށްވެއެވެ. لَزُلْفَى = ކައިރިކަމެއް ގާތްކަމެއް / ކުއްތަންވުމެއް وَحُسْنَ مَئَابٍ

(٢٥) = އަދި އެނބުރިދާން ރަނގަޅު ތަނާއި (އެއީ ސުވަރުގެއެވެ.)

## إِجْمَالِي މާނަ

(٢٣) " އަޅުގަނޑުމެންގެ މިމައްސަލައަކީ މިއީ ދިރިހާބޮޑުން އަޅުގަނޑުގެ أَخُ އެވެ . އޭނާއަށް ނުވަދިހަ ނުވަ ބަކަރިވެއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑަށް އެންމެ ބަކަރިއެކެވެ. ފަހެ، އޭނާ އެބުނީ އަޅުގަނޑުގެ އެންމެ ބަކަރިވެސް އޭނާއަށް ދޫކޮށްލާށެވެ. އަދި ބަހުގައި ދައްކާލުމުގައި ޖެދެވޭކަށް ނުދޭ ގޮތަށް އޭނާ އަޅުގަނޑުމައްޗަށް ގަދަވެގެންވެއެވެ."

(٢٤) داود عليه السّلام އަނެއްމީހާގެ ވާހަކަ ބައްލަވައިނުލައްވައި دَعْوَى ކުރިމީހާއާއި ދިމާލަށް ވިދާޅުވިއެވެ. "އޭނާގެ ބަކަރިތަކުގެ ތެރެއަށް ތިބާގެ ބަކަރި ލުމަށް އެދި ސުވާލުކުރުމުން އޭނާ ތިބާއަށް އަނިޔާކޮށްފިއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ބައިވެރިން ގިނަބައެއް ބައެއްގެ މައްޗަށް އަނިޔާކުރެއެވެ. ހަމައެކަނި އީމާންވެ صَالِحُ عَمَلُ ކުރިމީހުން މެނުވީ ( އެއީ މަދުބައެކެވެ.) ވަރަށްގިނަ ބައިވެރިން ބައެއްގެ މަތިން ބައެއް އަނިޔާވެރިވެއެވެ.!

ދަންނައެވެ. މިހިސާބަށްވާހަކަދެއްކެވީ ސަރިޢަތައް އަހުލުވެރިވުން ގެނައުމަށްޓަކައެވެ. تَفْسِيْرُ عِلْمُ ވެރިންގެ ބުނުމުގައި މި ސުވާލުކުރިމީހުން އެއީ داود عليه السّلام إِمْتِحَانُ ކުރެއްވުމަށް الله ފޮނުއްވި ދެމަލާއިކަތުން ބޮޑެތިވެ ހުންނެވި ކަލަކެވެ. داود عليه السّلام ގެ حُكُم ކުރުމުގައި އަވަސްވެގަތުމުން ބައްލަވައިގަތުމަށް ކުރިމަތިވި ކަމުގައި عِلْمُ ވެރިން ދެއްކެވިއެވެ. އެއީ دَعْوَى ކުރިމީހާގެ ބަސް އަޑުއަހާފައި އަނެއްމީހާގެ ބަސް ނާހާ حُكُم ކުރެއްވިކަމެވެ.

ދަންނަވާ، އުޅެބައިތަކުން އެމީހުން ގެއްލުނު – غائب ވުމުން الله އެކަލާނގެ ފާނު إمتحان ކުރެއްވިކަން داود عليه السلام އަށް يقين ވެވަޑައިގެންނެވެ. ދަންނަވާ، އެކަލޭގެ ފާނުގެ رب ގެ حضرةގައި އެކަލޭގެ ފާނުގެ ފާފަފުއްސެވުމަށް އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި سجدة އަށް ވެއްޓިވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

(٢٥) الله އެކަލާނގެފާނު ފާފަ ފުއްސަވައި ކަމުގައި وحى ކުރެއްވިއެވެ. އަދި وحى ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި ގާތްކަމާއި އަދި އެނބުރި ދާންވީ ރަނގަޅުތަން ހުއްޓެވެ. ސުވަރުގެ ހުއްޓެވެ. އަދި މި آية ގެ تفسير ލިޔުއްވި ބައެއް ބޭކަލުން ގެންނަވާފައިވާ إسرائيلى ބަސްބަސް ރިވާކޮށްފައެވެ. އޭގެތެރޭގައި رسول ބޭކަލުންގެ درجة ފުރާއި އެކަށީގެންނުވާ ވާހަކަފަސްފައެވެ. އެހެންވެ އެބަސްތަކެވެ ދޫކޮށްލެވިއެވެ. والله أعلم .

يَٰدَاوُۥدُ إِنَّا جَعَلْنَٰكَ خَلِيفَةً فِى ٱلْأَرْضِ فَٱحْكُم بَيْنَ ٱلنَّاسِ بِٱلْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ ٱلْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌۢ بِمَا نَسُوا۟ يَوْمَ ٱلْحِسَابِ ﴿٢٦﴾ وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَٰطِلًا ۚ ذَٰلِكَ ظَنُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ۚ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنَ ٱلنَّارِ ﴿٢٧﴾ أَمْ نَجْعَلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ كَٱلْمُفْسِدِينَ فِى ٱلْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ ٱلْمُتَّقِينَ كَٱلْفُجَّارِ ﴿٢٨﴾ كِتَٰبٌ أَنزَلْنَٰهُ إِلَيْكَ مُبَٰرَكٌ لِّيَدَّبَّرُوٓا۟ ءَايَٰتِهِۦ وَلِيَتَذَكَّرَ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٢٩﴾ وَوَهَبْنَا لِدَاوُۥدَ سُلَيْمَٰنَ ۚ نِعْمَ ٱلْعَبْدُ ۖ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿٣٠﴾

## ތަރުޖަމާ

يَٰدَاوُۥدُ = (މިވަންހަރުސްކަލާނގެ وحى ކުރެއްވީމެވެ.) ޔާ داود އެވެ. إِنَّا جَعَلْنَٰكَ = ހަމަކަށަވަރުން މިވަންހަރުސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ލެއްވީމެވެ. خَلِيفَةً فِى ٱلْأَرْضِ = ބިމުގައި خَلِيْفَة އެއްކަމުގައި فَٱحْكُم بَيْنَ ٱلنَّاسِ = ފަހެ މީސްތަކުންގެ ދުރުގައި حُكم ކުރައްވާށެވެ. بِٱلْحَقِّ ހަމަޔަށް ޙައްޤުގައި وَلَا تَتَّبِعِ ٱلْهَوَىٰ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ނަފްސުގެ އެދުންތަކާއި ތަބާނުވެވޮޑިގެން ނުވާށެވެ. فَيُضِلَّكَ عَن = ފަހެ ދުރުން ކަލޭގެފާނު ފުރެދިވަޑައިގެންފާނެއެވެ. عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ = ﷲގެމަގުން إِنَّ ٱلَّذِينَ يَضِلُّونَ = ހަމަކަށަވަރުން ފުރެދޭމީހުން عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ = ﷲގެމަގުން لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ = އެމީހުންނަށް ހުންނާނީ ގަދަފުރިހަމަ އަޒާބެވެ. بِمَا نَسُوا۟ = އެމީހުން ހަނދާންނެތުމުގެ ސަބަބުން يَوْمَ ٱلْحِسَابِ ﴿٢٦﴾ = ހިސާބުބަލާދުވަސް وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَآءَ = އަދި މިވަންހަރުސްކަލާނގެ އުފެއްދެވީއެއް ނޫނެވެ. وَٱلْأَرْضَ = އަދި ބިމާއި وَمَا بَيْنَهُمَا = އެދެމެދުގައިވާ އެއްޗެއްސާއި بَٰطِلًا = بَاطِلُ ގޮތެއްގައި ذَٰلِكَ ظَنُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އެއީ ކާފަރުން ހީކުރާގޮތެވެ. فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = ފަހެ ކާފަރުވީމީހުންނަށް ގެދަރަޖާ ހުށްޓެވެ. مِنَ ٱلنَّارِ ﴿٢٧﴾ = ނަރަކައިން أَمْ نَجْعَلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = ނުވަތަ އީމާންވީމީސްތަކުން މިވަންހަރުސްކަލާނގެ ލައްވާނަންހެއްޔެވެ؟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ = އަދި އެމީހުން صَالِح عَمَل ކުރި كَٱلْمُفْسِدِينَ فِى ٱلْأَرْضِ = ބިމުގައި ފަސާދަކުރާމީހުން ފަދައިން أَمْ نَجْعَلُ ٱلْمُتَّقِينَ = ނުވަތަ تَقْوَى ވެރިން މިވަންހަރުސްކަލާނގެ ލައްވާނަންހެއްޔެވެ؟ كَٱلْفُجَّارِ ﴿٢٨﴾ = ނުބައި ނުރަގަ މީހުންފަދައިން كِتَٰبٌ = އެއީ ފޮތެކެވެ. ( قُرْآن އެއީ ފޮތެކެވެ) أَنزَلْنَٰهُ إِلَيْكَ = އެފޮތް މިވަން ހަރުސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވީމެވެ مُبَٰرَكٌ = އެއީ ބަރަކާތްތެރި ފޮތެކެވެ. لِّيَدَّبَّرُوٓا۟ ءَايَٰتِهِۦ = އޭގެ އާޔަތްތަކާމެދު އެމީހުން ވިސްނާ ފިކުރު

ކުރުމަށް وَلِيَتَذَكَّرَ = އަދި نَصِيحَة އާއި وَعْظ ލިބިގަންނަހުރިކަމެވެ. أُوْلُوا ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٢٩﴾= ބުއްދިވެރިން . وَوَهَبْنَا لِدَاوُۥدَ سُلَيْمَٰنَ ۚ = އަދި داود ގެފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ سُلَيْمَانُ ގެފާނުން ދެއްވީމެވެ. نِعْمَ ٱلْعَبْدُ ۖ = އެއީ އެބަޔަ سُلَيْمَانُ ގެފާނުންނަކީ ނިޢުމަތް ލިބިގެންވާ ރަގަޅު އަޅާއެވެ. إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿٣٠﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނަކީ ގިނަގިނައިން ތައުބާވެވަޑައިގަންނަވާ އަޅާކެވެ.

## إِجْمَالِي މާނަ

(٢٦) (ތިމަންރަސްކަލާނގެ وحى ކުރެއްވީމެވެ.) އޭ داود އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ބިމުގައި خَلِيْفَة އެއްކަމުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ލެއްވީމެވެ. އެހެންވީމާ މީސްތަކުންގެ ދޭތެރޭގައި عَدْلُ ވެރި ހަމަހަމަކަމާއި ޙައްޤުގައި حُكْم ކުރައްވާށެވެ. ފަހެ އެހެންނޫނީ ނަފްސުގެ ހަވާއާ ތަބާވެގެން الله ގެމަގުން ކަލޭގެފާނު ފުރެދިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.( މަގު ފުރެދިފައިވާނެއެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން الله ގެމަގުން ފުރެދިގެންވާމީހުން ( ދަރުނަށެވެ.) އެމީހުންނަށް ހުންނާނީ ގަދަފެދޭނެ އަޒާބެވެ. އެއީ ހިސާބު ކުރާ ދުވަސް ހަނދާން ނައްތާލައިގެން ހުރުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

(٢٧) އަދި އުޑުތަކާއި ބިމާއި ތިމަންރަސްކަލާނގެ بَاطِلُ ގޮތެއްގައި ނުހައްދަވަމެވެ. އެއީ ކާފިރުން ހިތާގަތް ގޮތެވެ ( އެބަހީ އުޑުތަކާއި ބިމާ ހުރިހައި އެއްޗެއް بَاطِلُ ގޮތެއްގައި ހެއްދެވިކަމަށް ކާފިރުން ގަބޫލުކުރެއެވެ.) ފަހެ ކާފިރުންނަށް ނަރަކައިގެ ގަދަ އަޒާބު ހުށްޓެވެ.

(٢٨) އަދި އީމާންވެގެން صَالِحُ عَمَلُ ކުރިމީހުން ބިމުގައި ފަސާދަކުރާމީހުން ފަދައިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލައްވާނަމުހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ تَقْوَى ވެރިން ނުބައި ފާޖިރުން ފަދައިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލައްވާނަމުހެއްޔެވެ؟ ( އެހެން ނުހައްދަވާނެކަން ކަށަވަރެވެ.) ނުބައިމީހުންނާ ހެޔޮމީހުން ހަމަހަމަ ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ޖަޒާއެވެ. އަދި މުއުމިނުން تَقْوَى ވެރިން ނަރަކަ ނުލައްވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ نِعْمَة އެވެ.

(٢٩) ކީރިތި قُرْآن އަކީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވި ފޮތެކެވެ. އޭގައި ގިނަ ހެޔޮކަންތައް ބަރަކާތްތަކެއް އެކުލެވިގެންވާ ފޮތެކެވެ. އޭގެ އާޔަތްތައް ފިކުރުކޮށް ވިސްނުމަށްޓަކައެވެ. (އަދި އޭގައިވާ ގޮތުގެމަތީން ޢަމަލުކުރުމަށްޓަކައެވެ.) ފަހެ ބުއްދިވެރި ވިސްނުންތޫނު މީހުން نَصِيحَة އާއި وَعْظ ލިބިގަންނަހުރިކަމެވެ.

(٣٠) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ داود ގެފާނަށް سُلَيْمَانُ ގެފާނުން ދެއްވީމެވެ.(عَلَيْهِمَا السلاَم) އެއީ އެބަޔަ سُلَيْمَانُ ގެފާނުންނަކީ ނިޢުމަތް ލިބިގެންވާ ރަގަޅު އަޅާއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނަކީ ގިނަގިނައިން ތައުބާވެވަޑައިގަންނަވާ އަޅާކެވެ.

إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ بِٱلْعَشِيِّ ٱلصَّٰفِنَٰتُ ٱلْجِيَادُ ﴿٣١﴾ فَقَالَ إِنِّيٓ أَحْبَبْتُ حُبَّ ٱلْخَيْرِ عَن ذِكْرِ رَبِّى حَتَّىٰ تَوَارَتْ بِٱلْحِجَابِ ﴿٣٢﴾ رُدُّوهَا عَلَىَّ ۖ فَطَفِقَ مَسْحًۢا بِٱلسُّوقِ وَٱلْأَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَٰنَ وَأَلْقَيْنَا عَلَىٰ كُرْسِيِّهِۦ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٤﴾ قَالَ رَبِّ ٱغْفِرْ لِى وَهَبْ لِى مُلْكًا لَّا يَنۢبَغِى لِأَحَدٍ مِّنۢ بَعْدِىٓ ۖ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْوَهَّابُ ﴿٣٥﴾ فَسَخَّرْنَا لَهُ ٱلرِّيحَ تَجْرِى بِأَمْرِهِۦ رُخَآءً حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٦﴾ وَٱلشَّيَٰطِينَ كُلَّ بَنَّآءٍ وَغَوَّاصٍ ﴿٣٧﴾

## މުފްރަދާތު

إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ = އެކަލޭގެފާނަށް ހުށަހެޅުނުހިނދު بِٱلْعَشِيِّ = ހަވީރުގަޑިގައި ٱلصَّٰفِنَٰتُ = އެއްފައިގެ
އުފުލައިގެން ތިބޭ ދުވެލިވެރި ٱلْجِيَادُ ﴿٣١﴾ = ދުވެލިވެރިވާ = فَقَالَ = ދެން އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. إِنِّيٓ
أَحْبَبْتُ = ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެން ލޯބި އިސްކޮށްފީމެވެ. حُبَّ ٱلْخَيْرِ = އަހުރެންގެ عَن ذِكْرِ رَبِّي =
އަހުރެންގެ رَبُّ ރަސްކަލާނގެ ذِكْرُ ހަނދާންކުރުމަށްވުރެ حَتَّىٰ تَوَارَتْ = (އިރު) ނިވައިވެއްޖެއްސެވެ
بِٱلْحِجَابِ ﴿٣٢﴾ = ފަރުދާގައި (ނިވައިވެއްޖެއްސެވެ) رُدُّوهَا عَلَىَّ = އަދި އެއީ އަހުރެންގެ ގާތަށް
ގެންނަވާ. فَطَفِقَ مَسْحًۢا ۖ = އަދި އަތްފޮޅުއްވަން ފެއްޓެވިއެވެ. بِٱلسُّوقِ وَٱلْأَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾
= އޭގެ ފައިތިލަތަކާއި ކަރުތަކުގައި. وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَٰنَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިވަނީ ސުލައިމާނގެ
سُلَيْمَانُ ގެފާނު إِمْتِحَانُ ކުރެއްވީމެވެ. وَأَلْقَيْنَا عَلَىٰ كُرْسِيِّهِۦ = އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ގޮނޑިމަތީގައި
މިވަނީ ބާއްވާލެއްވީމެވެ. جَسَدًا = ހަށިގަނޑެއް (ދެމިގެން ނުވާ) ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٤﴾
= ދެން އެކަލޭގެފާނު ތައުބާވެ ގެނައެވެ. ٱللَّه ގެ حَضْرَةُ އަށް رُجُوعَ ވެވަޑައިގަތެވެ. قَالَ =
އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. رَبِّ ٱغْفِرْ لِي = އޭ އަހުރެންގެ رَبُّ އެވެ. މިއަޅާއަށް ފުއްސަވާދެއްވާނދޭވެ! وَهَبْ لِي
مُلْكًا = އަދި މިއަޅާއަށް ވެރިކަމެއް ދެއްވާނދޭވެ لَّا يَنۢبَغِي لِأَحَدٍ = އެއްވެސް އެކަކަށް ނުވާފަދަ مِّنۢ
بَعْدِيٓ = މިއަޅާއަށްފަހު ۖ إِنَّكَ أَنتَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަކީ ٱلْوَهَّابُ ﴿٣٥﴾ = ދެއްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ
ދެއްވި ކަލާނގެއެވެ. فَسَخَّرْنَا لَهُ = ފަހެ މިވަނީ އެކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންކޮށްދެއްވީމެވެ. ٱلرِّيحَ ވައި
تَجْرِي بِأَمْرِهِۦ = އެކަލޭގެފާނުގެ އަމުރުގައި ހަމަޖެހިގެން. رُخَآءً މަޑުމަޑުން حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٦﴾ =
އެކަލޭގެފާނު އިރާދަކުރައްވާ ތަނަކަށް وَٱلشَّيَٰطِينَ = އަދި شَيْطَانُ ބައްޔަށް (އެކަލޭގެފާނަށް
ކިޔަމަންކޮށްދެއްވީމެވެ.) كُلَّ بَنَّآءٍ = ޢިމާރާތްކުރާ ކޮންމެ شَيْطَانُ އަކާއި وَغَوَّاصٍ ﴿٣٧﴾ = އަދި
ކަނޑުގެ އަޑިއަށް ފީނާ شَيْطَانُ އަކާއި.

## إِجْمَالِي މާނަ

(٣١) އެއްދުވަހު ހުރިހައިގެންތިބި ބަލަންތިބޭ އަސްތަކެއް އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރިމައްޗަށް ހުށަހެޅިއެވެ. އެބަހީ سُلَيْمَانُ ގެފާނުގެ ކުރިމަތީގައި ހަވީރު ވަގުތު ތިބި ބޮޑެތި އަސްތަކެވެ!.

(٣٢) އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެން އަހުރެންގެ އަހަރެންގެ ތެރެއިން ހެޔޮކަންތަކަށް رَبُّ ހަނދާންކުރުމަށްވުރެ އިސްކުރުވިއްޖެއެވެ. (عَصْرُ ނަމާދުވެސް އެހެރީކަމުގެ ފަހުން ގެއްލިއްޖެއެވެ.) އިރުއޮއްސުމުން އެއަސްތަކުގެ مَشْغُولُ ވެވުނީއެވެ.

(٣٣) އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އެއަސް އަހުރެންނަށް ހަމަޔަށް ގެންނާށެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު ކަކޫތަކާއި ކަރުތަކުގައި އަތް ފޮހެވަޑައިގަތެވެ.

* އެބަހީ ބައެއް ތަފްސީރުތަކުގައި ބުނެވިފައިވާ ގޮތުގައި އެއަސްތަކަށް ތަޅާ ކަތިލާ ނެތިކޮށްލެއްވިއެވެ. (އެއީ ﷲ ގެ ذِكْرُ ނެތިކުރުވި އެކަލޭގެފާނު ހަމަޖެއްސެވީއެވެ.والله أعلم)

(٣٤) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ سُلَيْمَانُ ގެފާނު إِمْتِحَانُ ކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ގޮދިޔާގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަށިގަނޑެއް ބެހެއްޓީމެވެ (ދެބައިކުޅަ އިންސާނެއް) ދެން އެކަލޭގެފާނު އިންސާނުން ރުޖޫޢަވެވަޑައިގަތެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު ތައުބާވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ﷲ ގެ حَضْرَةُ އަށް رُجُوعَ ވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

* ދަންނައެވެ. صَحِيْحُ ގައި ރިވާވެގެންވާ ހަދީޘް ކަމުގައިވަނީ سُلَيْمَانُ ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މިރޭގައި ހަތްދިހަ އަނބިކަނބަލުންނާއި (އަދި ބައެއް ރިވާޔަތެއްގައިވާ ގޮތުގައި ނުވަދިހަ އަނބިކަނބަލުންނާއި) جِمَاعُ ކުރާނަމެވެ. ދެން ކޮންމެ އަނބިކަނބަލަކު ދަރިއަކު ހެއްދުމާއި ދަރިއަކު ވިހާނެއެވެ. އެދަރިން ﷲ ގެމަގުގައި جِهَادُ ކުރާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު إِنْشَاء ﷲ ނުވިދާޅުވެއެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު އަނބިކަނބަލުންނާއި جِمَاعُ ވިއެވެ. އެކަނބަލުންގެ ތެރެއިން އެކަކު ނޫން އަނބިކަނބަލަކު ބަލިވެއެވެ. ދެން އެކަނބަލުން ވިހެއީ ހަށިގަނޑު ދެބައިކުޅަ ދަރިއެކެވެ. އަދި ވިހެއީ ވިހެއީ ނުފުރިހަމަ ދަރިއެކެވެ. سُلَيْمَانُ ގެފާނު ގެއަރިހަށް ގެނެވުނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ރަސްމީ ގޮދިޔާގައި ބޭއްވިއެވެ. މިއީ ދެން އެކަލޭގެފާނު ތައުބާވެ ރުޖޫޢަވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

(٣٥) އެކަލޭގެފާނު ﷲ އަށް ދެންނެވިއެވެ. " އޭ އަހުރެންގެ رَبُّ އެވެ!. މިއަހުރެންގެ ކުށް މާފުކުރައްވާށެވެ. އަދި އަހުރެންގެ ފަހުން އެހެން އެއްވެސް މީހަކަށް ނުލިބޭނެ ފަދަ ރަސްކަމެއް ދެއްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނީ ދެއްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ".

(٣٦) ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ވައި ކިޔަމަންކުރުވީމެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާ ތަނަކަށް އެކަލޭގެފާނު ގެންގޮސް ދެއެވެ. ( މިތަނަކީ سَبَأَ ސަރަހައްދާއި ބައްޓަން ކުރައްވާފައިވާ ތަނެކެވެ)

(٣٧) އަދި ޢިމާރާތްކުރާ ހުރިހާ ބާވަތެއްގެ ޖިންނުންނާއި شَيْطَانُ ބެއާއި އަދި ކަނޑު އަޑިއަށް ފީނާ ކަނޑު شَيْطَانُ ބެއާއި ވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރިކުރުވީމެވެ. (އެބައިމީހުން ކަނޑު އަޑިން މުތާއި ޖަވާހިރު ނަގައެވެ.)

وَءَاخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي ٱلْأَصْفَادِ ﴿٣٨﴾ هَٰذَا عَطَآؤُنَا فَٱمْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٩﴾ وَإِنَّ لَهُۥ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَـَٔابٍ ﴿٤٠﴾

وَٱذْكُرْ عَبْدَنَآ أَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥٓ أَنِّى مَسَّنِىَ ٱلشَّيْطَٰنُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ ﴿٤١﴾ ٱرْكُضْ بِرِجْلِكَ ۖ هَٰذَا مُغْتَسَلٌۢ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ﴿٤٢﴾

وَوَهَبْنَا لَهُۥٓ أَهْلَهُۥ وَمِثْلَهُم مَّعَهُمْ رَحْمَةً مِّنَّا وَذِكْرَىٰ لِأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٤٣﴾

## ތަފްސީރު

وَءَاخَرِينَ مُقَرَّنِينَ = އަދި އަނެއްބައި شَيْطَانُ ން ބަނދުވެގެންވެއެވެ. فِي ٱلْأَصْفَادِ ﴿٣٨﴾ = ދަގަނޑު ޒަންޖީރުތަކުގައި / ދަގަނޑު ބޯނުގައި هَٰذَا عَطَآؤُنَا = މިއީ ހަދްޔާފުޅު މިމަންނަބަރުސްކަލާނގެ ދެއްވާ ދެއްވުމެވެ. فَٱمْنُنْ = (ދެން މިމަންނަބަރުސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އެންގެވީމެވެ.) ކަލޭގެފާނު ދެއްވާން ބޭނުންވާ ބަޔަކަށް ދެއްވާށެވެ. أَوْ أَمْسِكْ = ނުވަތަ ނުދެއްވަނީ ނުދެއްވާށެވެ. بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٩﴾ އެއްވެސް ހިސާބުކުރެއްވުމެއް ނެތި. وَإِنَّ لَهُۥ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނަށްވެއެވެ. عِندَنَا = މިމަންނަބަރުސްކަލާނގެ حَضْرَةُ ގައި لَزُلْفَىٰ = ކައިރިވުން / ގާތްކަން ކުރިމަތިވެވުން وَحُسْنَ مَـَٔابٍ ﴿٤٠﴾ = އަދި އެނބުރިލާ ތަނުގެ ރަނގަޅުކަމާއި އެބަޔާ / ސުވަރުގެއައި. وَٱذْكُرْ عَبْدَنَآ أَيُّوبَ = (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) އަދި މިމަންނަބަރުސްކަލާނގެ އަޅު أَيُّوب عَلَيْهِ السَّلاَم ކަލޭގެފާނު ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ. إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥٓ = އެކަލޭގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ އަށް ދުޢާކުރެއްވި ހިނދުއެވެ. (އެކަލޭގެފާނު ގޮވާލެއްވިއެވެ.) أَنِّى = ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅާ مَسَّنِىَ ٱلشَّيْطَٰنُ = މިއަޅާގައި شَيْطَانُ ޖެހިއްޖެއެވެ. (ނުވަތަ شَيْطَانُ ޖަހައިފިއެވެ.) بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ ﴿٤١﴾ = އުނދަގޫ ދަތިކަމާއި އަދި ދުވަދަޅު ގަދަދެރަކާއި ވެއެވެ. ٱرْكُضْ بِرِجْلِكَ = (މިމަންނަބަރުސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އެންގެވީމެވެ.) ކަލޭގެފާނުގެ ފައިތިލައިން ބިންމަތީގައި (ތިމާ) ޖެއްސަވާށެވެ. هَٰذَا مُغْتَسَلٌۢ بَارِدٌ = މިއަދިވެސް ފެންވަރާލުމަށް ފިނިފެނެވެ. وَشَرَابٌ ﴿٤٢﴾ = އަދި ބޯން ފެނެވެ. وَوَهَبْنَا لَهُۥٓ = އަދި މިމަންނަބަރުސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްވީމެވެ. أَهْلَهُۥ = އެކަލޭގެފާނުގެ އަހުލުވެރިން وَمِثْلَهُم مَّعَهُمْ = އެމީހުންނާ އެކު އަދިވެސް އެހާވަރަށް އިތުރަށްވެސް. (އެބަޔާ އަހުލުވެރިން ދެބައިވަރަށް ދެއްވީމެވެ.) رَحْمَةً مِّنَّا = އެއީ މިމަންނަބަރުސްކަލާނގެ حَضْرَةُ ން ލިބޭ رَحْمَة އެއްގެ ގޮތުންނެވެ. وَذِكْرَىٰ = އަދި وَعْظُ نَصِيحَةُ އެއްގެ ގޮތުންނެވެ. لِأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٤٣﴾ = ބުއްދިވެރި ވިސްނުންތެރިންނަށް

## إِجْمَالِي މާނަ

(٣٨) އަދި އަނެއްބައި شَيْطَانُ ން ދަގަނޑުގެ ޒަންޖީރުތަކުގައި / ދަގަނޑު ކޯޅުގައި ބަނދެވިގެންވެއެވެ.

(٣٩) އަދި (ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އެންގެވީމެވެ.) މިއީ ހަދިޔާވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވާ ދެއްވުމެވެ. އެހެން ކަލޭގެފާނު ދެއްވާން ބޭނުންވާނަމަ ދެއްވާށެވެ! ނުވަތަ ނުދެއްވައި ހިފަހައްޓަވާށެވެ! އޭގެ އެއްވެސް ހިސާބެއްނެތެވެ.

(٤٠) ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ حَضْرَةُ ގައި ގާތްކަމާއި ހެޔޮވުން ވެއެވެ. އަދި އެނބުރިދާނެ ރަނގަޅުތަންވެއެވެ. އެއީ ސުވަރުގެއެވެ.

(٤١) (އޭ رَسُولُ الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅު أَيُّوب عَلَيْهِ السّلاَم ހަނދުމަކޮށް ދެއްވާށެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ އަށް ދުޢާކުރެއްވި ހިނދުއެވެ. ( އެކަލޭގެފާނު ދުޢާކުރެއްވީއެވެ.) "ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅާ ގައި شَيْطَانُ ބިރުއަޅައިއެވެ. ( ނުވަތަ شَيْطَانُ ޖަހައިފިއެވެ.) އޭނާގެ ފުރާނައަށް އުދަގޫތަކާއި ގަދަހިތްދަތި ވެއެވެ."

(٤٢) (ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އެންގެވީމެވެ.) "ކަލޭގެފާނުގެ ފައިތިލައިން (ބިމުގައި) ޖެއްސަވާށެވެ." (ދެން އެކަލޭގެފާނު ފައިތިލައިން ޖެއްސެވިއެވެ. އަދި ޖެއްސެވުމުން އެތަނުން ފެނެއް ނިކުމެއްޖެއެވެ. ދެން ﷲ އެންގެވިއެވެ.) ތިއޮތީ ފެންވަރުއްވާނެ ފެނާއި ބޯނެ ފެނެވެ. އަދި ހިއްލުވާނެ ފެނެވެ. (ދެން އެކަލޭގެފާނު ފެންވަރުއްވައި ފެންބޯއްވަވައި ފެނުން ބޯއްވުމުން އާރޯގްޔަކަމުގެ މޮޅުން ފިރައިވައިއްޖެއެވެ.)

(٤٣) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުގެ އަހުލުވެރިން ނާއި އެމީހުންނާ އެކު އަދިއިތުރު އެހާވަރު ދެއްވީމެވެ. (އެބަޔަކު އަހުލުވެރިން ދެގުނަކޮށް ދެއްވީމެވެ.) އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حَضْرَةُ ން ވާ رَحْمَة އެއްގެ ގޮތުންނެވެ. އަދި ބުއްދިވެރި ވިސްނުންތެރިންނަށް ވާ وَعْظُ نَصِيْحَةُ އެއްގެ ގޮތުންނެވެ.

* ދަންނައެވެ. أَيُّوب عَلَيْهِ السّلاَم އަކީ ދަރިންގިނަ މުދާގިނަ ބޮޑުބޭކަލަކު ކަމުގައިވިއެވެ. އާޒްމާކަށްޓަކައި ދުނިޔޭގެ އުނދަގޫތަކުން ގަދަވެ އަދި މުދާވެސް ގެއްލިގެންދިޔައީއެވެ. ދެން އާޒްމާކަށްޓަކައިގައި الله އަށް ޝަކުވާކޮށްމެ ދުޢާކުރެއްވި ދުވަހަށް ... އަދި އާރާސްތުކުރެއްވީ ... ދެއްވައި ވިއެވެ. އަދި މުދާވެސް އާރޯގްޔަކަމުގައި ދެއްވިކަމުގައިވިއެވެ. = زُبْدَةُ التَّفْسِيرْ އަދި أَيْسَرُ التَّفَاسِيرْ=

وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَٱضْرِب بِّهِۦ وَلَا تَحْنَثْ ۗ إِنَّا وَجَدْنَٰهُ صَابِرًا ۚ نِّعْمَ ٱلْعَبْدُ ۖ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿٤٤﴾ وَٱذْكُرْ عِبَٰدَنَآ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ أُو۟لِى ٱلْأَيْدِى وَٱلْأَبْصَٰرِ ﴿٤٥﴾ إِنَّآ أَخْلَصْنَٰهُم بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى ٱلدَّارِ ﴿٤٦﴾ وَإِنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ ٱلْمُصْطَفَيْنَ ٱلْأَخْيَارِ ﴿٤٧﴾ وَٱذْكُرْ إِسْمَٰعِيلَ وَٱلْيَسَعَ وَذَا ٱلْكِفْلِ ۖ وَكُلٌّ مِّنَ ٱلْأَخْيَارِ ﴿٤٨﴾ هَٰذَا ذِكْرٌ ۚ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَـَٔابٍ ﴿٤٩﴾ جَنَّٰتِ عَدْنٍ مُّفَتَّحَةً لَّهُمُ ٱلْأَبْوَٰبُ ﴿٥٠﴾

## ލުޣަތު

وَخُذْ بِيَدِكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ އަތްޕުޅުން ހިފުއްވާށެވެ. ضِغْثًا = ހިކިތަކެ ބާވެއް ނުވަތަ އިލާބުޅެއް. فَٱضْرِب بِّهِۦ = އެއިން (އަނބިކަނބަލުން ގައިގަތުމަށް) ޖައްސަވާށެވެ. وَلَا تَحْنَثْ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ހުވައި ފުރައި ނުލައްވާށެވެ. إِنَّا وَجَدْنَٰهُ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު ފެނިވަޑައިގެންނެވީ صَابِرًا = ކެތްތެރި ބޭކަލަކު ކަމުގައެވެ. نِّعْمَ ٱلْعَبْدُ = އެއީ نِعْمَة ލިބިގެންވާ އަޅެކެވެ. إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ ﴿٤٤﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނަކީ (الله އަށް ގިނަގިނައިން) رُجُوع ވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަލެކެވެ. وَٱذْكُرْ عِبَٰدَنَآ = (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ މާތް އަޅުން ހަނދުމަކޮށްދީ ކިޔައްވާށެވެ. (އެބޭކަލުންގެ ކޮޅުތަކުން ހަނދުމަކޮށްދީ ކިޔައްވާށެވެ!) إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ = އެއީ إِبْرَاهِيم އާއި إِسْحَاق އާއި އަދި يَعْقُوب (عَلَيْهِمُ السَّلَام) އެވެ. أُو۟لِى ٱلْأَيْدِى = އަޅުކަމުގެ ބާރުގަދަ އަދި ވިސްނުންތެރިކަން إِحْسَان ތެރި وَٱلْأَبْصَٰرِ ﴿٤٥﴾ = އަދި ދީނުގެ ބުއްދިވެރި ވިސްނުންތެރިކަމާ ހަމަކަށަވަރުން މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބޭކަލުން إِنَّآ أَخْلَصْنَٰهُم = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބޭކަލުން خَاصَّ ކުރެއްވީމެވެ. بِخَالِصَةٍ = خَاصَّ ކުރައްވާފައިވާ ކަމަކުން ذِكْرَى ٱلدَّارِ ﴿٤٦﴾ = آخِرَة ދުވަސް ހަނދާން ކުރެއްވުމުގެ ސަބަބުން ދިރާސާގެ ގޮތުން وَإِنَّهُمْ عِندَنَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެބޭކަލުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ حَضْرَة ގައި لَمِنَ ٱلْمُصْطَفَيْنَ ٱلْأَخْيَارِ ﴿٤٧﴾ = ހަމަކަށަވަރުން خَاصَّ ކުރެވި إِخْتِيَار ކުރެވިގެންވާ ބޭކަލުންގެ ތެރެއިންވާ ބޭކަލުންނެވެ. وَٱذْكُرْ إِسْمَٰعِيلَ وَٱلْيَسَعَ وَذَا ٱلْكِفْلِ = އަދި إِسْمَاعِيل ގެފާނާއި اليَسَعُ ގެފާނާއި އަދި ذُو الكِفْلِ ގެފާނާއި (عَلَيْهِمُ السَّلَام) މިބޭކަލުން ހަނދުމަކޮށްދީ ކިޔައްވާށެވެ. وَكُلٌّ = މިހުރިހާ ބޭކަލުންވަނީ مِّنَ ٱلْأَخْيَارِ ﴿٤٨﴾ = خِيَارُ ކުރެވިގެންވާ ބޭކަލުންގެ ތެރެއިންނެވެ. هَٰذَا ذِكْرٌ = މިއީ (ދުނިޔޭގައި) ރިވެތިވެގެންވާ ޒިކުރެވެ. ހަނދާންކުރުމެވެ. وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން تَقْوَى ވެރިންނަށް ވެއެވެ. لَحُسْنَ مَـَٔابٍ ﴿٤٩﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އެނބުރި ދާންވާ ތަނުގެ ރިވެތިކަން. جَنَّٰتِ عَدْنٍ = އެއީ ދާއިމީ ސުވަރުގެއެވެ. مُّفَتَّحَةً لَّهُمُ =

އެބޭކަލުންނަށްޓަކައި ހުޅުވިގެންވާ ٱلْأَبْوَابُ ۝٥٠ = ދޮރުތައް.

## إجْمَالِي މާނަ

(٤٤) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އަންގަވައިފީމެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ އަތްޕުޅުން ހިކިދަނޑި ބޮޑުއެއް ނަގަވައި އިރާދަކުރެއްވި ހިސާބަށް ހިއްޕަވާށެވެ. އަދި އެއިން (އަނބިކަނބަލުން ގައިގައި) ޖެހެއްސަވާށެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ހުވައި ފުއްދަވާށެވެ. އެއީ خِلاَفُ ވެވަޑައި ނުގަންނަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގަތީ ކެތްތެރި ބޭކަލަކު ކަމުގައެވެ. އަދި أَيُّوب عَلَيْه السّلاَم އަކީ نِعْمَة ދެއްވަވައިގެންވާ މާތްބޭކަލެކެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނު ގިނަގިނައިން الله އަށް ތައުބާވެވަޑައިގެން ރުޖޫޢަވެވަޑައި ގަންނަވައެވެ.

* ދަންނައެވެ. أَيُّوب عَلَيْه السّلاَم ގެ އަނބިމީހާ ބަލިކަށިކަމުގައި އެކަލޭގެފާނާއި ޚިދުމަތްކުރަމުން އެކަލޭގެފާނުގެ ބޭނުންތައް ފުއްދަމުން އައީއެވެ. އަނބިމީހާ ހަމައެކަނި ނުކުމެ ހަމަ އެކަނި ޚިދުމަތްކުރިއެވެ. އެއްފަހަރަކު އެކަލޭގެފާނު ރުޅިއައިސްވަޑައިގެންނެވި ގޮތަކަށް ހުވައިކުރެއްވިއެވެ. أَيُّوب عَلَيْه السّلاَم ފަރަހަތްވުމުން އަނބިމީހާގެ ގައިގައި ސަތޭކަ އިތުރަށް ޖެހެވުމަށެވެ. އެއީ ވެއްޖެކަމަކުގެ ގޮތުންނެވެ. އެކަމަކު އެކަލޭގެފާނުގެ ފަރާތުން ޚިދުމަތްކުރި ނިސްބަތުން الله ތަޢާލާ ވަޙީކޮށްދެއްވީ ހިކިދަނޑި ސަތޭކަ އަތުކޮޅު ހިފަހައްޓަވައިގެން އޭގެ ސަތޭކަ ހިތްބަޑިއާއިއެކު އެއްފަހަރު ޖެހެއްސެވުމަށެވެ. އެއީ ހުވައިފުއްދެވުމުގެ ގޮތުގައި ކަމުގެ ލުއިކަމަށްޓަކައެވެ. އެއީ ތަޢާލާ الله ގެ رَحْمَة ގެ ގޮތުންނެވެ.

(٤٥) (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ މާތްއަޅުންނަކީ ބޭކަލުން ހަނދުމަކޮށް ދެއްވާށެވެ. (އެބޭކަލުންގެ ކަމުގެރިކަން ހަނދުމަކޮށް ދެއްވާށެވެ.) އެއީ إِبْرَاهِيم އާއި إِسْحَاق އާއި އަދި يَعْقُوب (عَلَيْهِمُ السَّلاَم) އެވެ. އެއީ އަޅުކަމަށް ބާރުގަދަ އަދި ދީނުގެ ކަންތައްތަކުގައި إِحْسَان ތެރި އަދި ބުއްދީގެ ފަރުވާތެރިކަމުގައި ވިސްނުންތެރިކަމުގެ މާތްބޭކަލުންނެވެ.

(٤٦) ހަމަކަށަވަރުން آخِرَة ދުވަހުގެ ހަނދާން ކުރުމަށް ހާސްކުރުން އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ގުޅިގެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބޭކަލުން خَاصَّ ކުރައްވައިފީމެވެ.

(٤٧) އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެބޭކަލުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ حَضْرَةُ ގައިވަނީ خَاصَّ ކުރެވި إِخْتِيَارُ ކުރެވިގެންވާ ބޭކަލުންގެ ތެރެއިންވާ ބޭކަލުންނެވެ.

(٤٨) އަދި إسمَا عِيْل ގެފާނާއި اليَسَعُ ގެފާނާއި އަދި ذُو الكِفْلِ ގެފާނާއި (عَلَيْهِمُ السَّلاَم) މިބޭކަލުން ހަނދުމަފުޅު ކުރައްވާށެވެ. މިހުރިހާބޭކަލުންނަކީ خِيَارُ ކުރެވިގެންވާ ބޭކަލުންގެ ތެރެއިންނެވެ.

(٤٩) މިއީ (ދުނިޔޭގައި) އެބޭކަލުންނަށްވާ ރިވެތިވެގެންވާ ޒިކުރެވެ. ހަނދާންކޮށްދިނުމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން تَقْوَىވެރިންނަށް އެނބުރި ދާންވީ ތަނަށް ވެއެވެ.

(٥٠) އެއީ ޢަދުނުވެރި ސުވަރުގެތަކެވެ. އެބޭކަލުންނަށްޓަކައި އޭގެ ދޮރުތައް ހުޅުވިގެންވެއެވެ. ނުވަތަ މަގުއިގަތުމަށް އެބޭކަލުން ހުޅުވައިދެއްވާނެއެވެ.

مُتَّكِـِٔينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَـٰكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾ ۞ وَعِندَهُمْ قَـٰصِرَٰتُ ٱلطَّرْفِ أَتْرَابٌ ﴿٥٢﴾ هَـٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ ٱلْحِسَابِ ﴿٥٣﴾ إِنَّ هَـٰذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُۥ مِن نَّفَادٍ ﴿٥٤﴾ هَـٰذَا ۚ وَإِنَّ لِلطَّـٰغِينَ لَشَرَّ مَـَٔابٍ ﴿٥٥﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ ٱلْمِهَادُ ﴿٥٦﴾ هَـٰذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ ﴿٥٧﴾ وَءَاخَرُ مِن شَكْلِهِۦٓ أَزْوَٰجٌ ﴿٥٨﴾ هَـٰذَا فَوْجٌ مُّقْتَحِمٌ مَّعَكُمْ ۖ لَا مَرْحَبًۢا بِهِمْ ۚ إِنَّهُمْ صَالُوا۟ ٱلنَّارِ ﴿٥٩﴾ قَالُوا۟ بَلْ أَنتُمْ لَا مَرْحَبًۢا بِكُمْ ۖ أَنتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا ۖ فَبِئْسَ ٱلْقَرَارُ ﴿٦٠﴾

## މުފްރަދާ

مُتَّكِئِينَ فِيهَا = އެތިބާކޮށް އެތާ ގޮދިމަތިގައި ތިއްބަވާނެއެވެ. يَدْعُونَ فِيهَا = އެތާތިއްބަވައިގެން ގޮވާލައްވާނެއެވެ. بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ = ގިނަމޭވާތަކަށް وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾ = އަދި ބުއިމަށްޓަކައި ۞ وَعِنْدَهُمْ = އަދިއެބޭކަލުން އަރިހު ތިއްބެވޭނެއެވެ. قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ = ހަމައެކަނި ފިރިންނާއި ދިމާލަށް ކަޅިއަޅައިލައިގެންވާ حُورالعِيْنُ ހުރި އަންހެނުން

أَتْرَابٌ ﴿٥٢﴾ = އެއްއުމުރުގެއެއް ۞ هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ = (އެބޭކަލުންނަށް ވަޢުދުވެވިފައިވާ.) މިއީ ތިބޭކަލުންނަށް ވަޢުދުވެވިފައިވާ ކަންތައް ނިޔާވުމެވެ. لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٣﴾ = ހިސާބު ބައްލަވާދުވަހަށް ۞ إِنَّ هَٰذَا لَرِزْقُنَا = ހަމަކަލަކަތުން މިއީމަތީ ދިނުމުގެ ރިޒްޤެވެ. ނިމިގެނެއް ނުދާނެއެވެ. مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ ﴿٥٤﴾ = އެއަށް ނިމުމެއް ނެތެވެ./ ނިމިގެއްނުދާނެއެވެ. ۞ هَٰذَا = މިއީ ( އެބައި މިކަންތައްތައް މިފަދައިންނެވެ.) وَإِنَّ لِلطَّاغِينَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ނުކިޔަމަންތެރިންނަށް ހުރި لَشَرَّ مَآبٍ ﴿٥٥﴾ = އެންމެ ނުބައި ރުޖޫޢަވާ ތަނެއް ވެއެވެ. ۞ جَهَنَّمَ = އެއީ ނަރަކައެވެ. يَصْلَوْنَهَا = އެމީހުން އެތާގައި ވަންނާނެއެވެ./ ވަދެވޭނެއެވެ. فَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿٥٦﴾ = އެއީވާ ނުބައި ފަރާތެވެ. ۞ هَٰذَا = މިއީ އެބައި މި عَذَابُ ۞ فَلْيَذُوقُوهُ = ފަހެ އެމީހުން އެ ރަހަ ބަލަށެވެ. ۞ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ ﴿٥٧﴾ = އެއީ ހޫނުކަން ނިހާޔަތަށް ގަދަފެނާއި ފުނާއި ނަރަކަވަސްތަކަށް ވާނީ ދިއްލާ ދަތުރު ދަރިވަރުންނެވެ. ۞ وَآخَرُ مِنْ شَكْلِهِ = އަދި އެފަދަ އެހެނިހެން ޢަޛާބުތަކެވެ. ۞ أَزْوَاجٌ ﴿٥٨﴾ އެއީ އެއްބައިވަރުގެ ބައިތަކެވެ. ۞ هَٰذَا فَوْجٌ مُقْتَحِمٌ مَعَكُمْ = (ނަރަކައިގެ ބާރުންނެވެ. މިއީ ކަލޭމެންނާއެކު ކުރިއަށް ވަންނަ ޖަމާޢަތެކެވެ.) މިއަކަން ގެނެސްދޭ އެމީހުން ކަލޭމެންނާ ނުރުހޭ ޖަމާޢަތެވެ. ۞ لَا مَرْحَبًا بِهِمْ = އެމީހުންނަށް މަރުޙަބާ ނުކިޔޭނެއެވެ. ۞ إِنَّهُمْ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ۞ صَالُوا النَّارِ ﴿٥٩﴾ = ނަރަކައަށް ވަންނާނެއެވެ. އެބައިމީހުން. ۞ قَالُوا އެމީހުން (ފަހުން ދެންނެވުން ދެވަނަ ބޭފުޅުންނަށް)

ބުނާނެއެވެ. ۞ بَلْ أَنتُمْ = އަދި ކިޔެއްހެއްޔެވެ؟ ކަލޭމެން ۞ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ ކަލޭމެންނަކަށް އެއްވެސް މަރުޙަބާއެއް އަދި އުފާވެރިކަމެއްނުވެއެވެ. ۞ أَنتُمْ = ކަލޭމެންނެވެ. ۞ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا = އަހަރެމެން މިތަނަށްވެއްދީ ۞ فَبِئْسَ الْقَرَارُ (٦٠) = އެއީ ޤަރާރުވެތިބުން ނުބައިވެގެންވާތަނެކެވެ.

## إجْمَالِي މާނަ

(٥١) އަދި އެބޭކަލުން އެތާގެ ސޯފާތަކުގައި ލެގިލައިގެން ތިއްބަވާނެއެވެ. އެތާތިއްބަވައިގެން އެކިބާވަތްތަކުގެ ގިނަމޭވާތަކާއި ގިނަ ބުއިންތަކަށް ވިދާޅުވާނެއެވެ.

(٥٢) އަދި އެބޭކަލުންގެ އަރިހުގައި ފިރިންނާއި ދިމާއަށް ކަލުހުށިވައިގެންތިބޭ އެއް އުމުރެއްގެ ނުވަތަ ރީތިކަމުގެ ގޮތުން އެއްފަދަ ގޮތެއްގެ ތަރުހު حُورَ العِيْن އަނިހެން ތިއްބަވާނެއެވެ.

(٥٣) އަދި އެދުވަހުން އެމީހުންނަށް ނިދާ އިއްވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިއީތިމަމެންގެ ރިޒުޤު ބައްޓަވާލަވާލަ ތިޔަބައިމީހުންނަށްދެއްވަން ވަޢުދުކުރެވިގެންވާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނިޢުމަތެވެ. ރިޒުޤުއެވެ. އެއަށްހުސްވުމެއް ނުވެއެވެ./ ނިމުމެއްނެތެވެ.

(٥٥) تَقْوَى ވެރިންނާ ގުޅޭކަންތައްތަކީ އެފަދައިންނެވެ. އިސްވެދިޔަފަދައިންނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ނުކިޔަމަންތެރިންނަށް ހުރީ އެންމެ ނުބައި އެނބުރި ދިއުމެވެ.

(٥٦) އެއީ ނަރަކައެވެ. އެމީހުން އެތާގައި ވަންނާނެއެވެ./ ފިހޭނެއެވެ. އެއީވާ ނުބައި ތަންމަތިކޮޅެކެވެ

(٥٧) މި عَذَابُ ފަހެ އެމީހުންގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ. އެއީ ހޫނުކަން ނިމިއަތަށް ޖެހިގެންވާ ފެނާއި ނަރަކަވަންތަވެރިންގެ ގައިން ފައިބާ ދިޔާއި ލޭފިލައެވެ.

(٥٨) އަދި އެފަދަގޮތުގެ އެހެނިހެން އަޒާބުތަކެވެ. އެއީ އެތައްބާވަތުގެތަކެވެ.

(٥٩) (ނަރަކަވަންތަވެރިންގެ ބަޔަކު ނަރަކައަށް އަރައިލެވިއްޖެއްޔާ ނަރަކައިގެ ޚާޒިނުންނަ މަލާއިކަތުންބޭކަލުން ކުރިވެރިންގެ ބޮޑެތިމީހުންނަށް ވިދާޅުވާނެއެވެ.) މިއަރަނީ ގެންގުޅުނު މީހުންނާއި ކަލޭމެންނާއެކު ނަރަކައިގާ ވަންނަ ބަޔެކެވެ. އެމީހުންނަކަށް އެއްވެސް އުފާވެރިކަމެއްނުވެއެވެ. މަރުޙަބާއެއްނުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ނަރަކައަށް ވަންނާނެއެވެ. އެތާއަށް ވަންނާނެއެވެ.

(٦٠) އެމީހުން އެބައި (ފަހުން ގެންގުޅުނު ދެރަމީހުން ބޮޑެތިމީހުންނަށް) ބުނާނެއެވެ. "އަދި ކިޔެއްހެއްޔެވެ؟ ކަލޭމެން ނަކަށް އެއްވެސް މަރުޙަބާއެއް އަދި އުފާވެރިކަމެއްނުވެއެވެ. އަހަރެމެން މިތަނަށްވެއްދީ ކަލޭމެންނެވެ. އަހަރެމެން މިތަނަށް ވަންނަންޖެހުނީ ކަލޭމެންގެ ސަބަބުންނެވެ." އެއީ ޤަރާރުވެތިބުން ނުބައިވެގެންވާތަނެކެވެ.

قَالُوا۟ رَبَّنَا مَن قَدَّمَ لَنَا هَٰذَا فَزِدْهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِى ٱلنَّارِ ﴿٦١﴾ وَقَالُوا۟ مَا لَنَا لَا نَرَىٰ رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُم مِّنَ ٱلْأَشْرَارِ ﴿٦٢﴾ أَتَّخَذْنَٰهُمْ سِخْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمُ ٱلْأَبْصَٰرُ ﴿٦٣﴾ إِنَّ ذَٰلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ ٱلنَّارِ ﴿٦٤﴾ قُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ مُنذِرٌ ۖ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّا ٱللَّهُ ٱلْوَٰحِدُ ٱلْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾ رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ٱلْعَزِيزُ ٱلْغَفَّٰرُ ﴿٦٦﴾ قُلْ هُوَ نَبَؤٌا۟ عَظِيمٌ ﴿٦٧﴾ أَنتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿٦٨﴾ مَا كَانَ لِىَ مِنْ عِلْمٍۭ بِٱلْمَلَإِ ٱلْأَعْلَىٰٓ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾ إِن يُوحَىٰٓ إِلَىَّ إِلَّآ أَنَّمَآ أَنَا۠ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٠﴾

## މުފްރަދާތު

قَالُوا = އެމީހުން (އެބަހީ ނަރަކައަހުލުވެރިން) ދަންނަވާނެއެވެ. رَبَّنَا = އޭ އަޅަމެންގެ رَبُّ އެވެ. مَن قَدَّمَ لَنَا هَٰذَا = އަޅަމެން މިއަނިޔާވެރިކަމާ ދަންނަވައެވެ. فَزِدْهُ = ފަހެ އޭނާއަށް ދިނަ ދެގުނަކުރައްވާށް. عَذَابًا ضِعْفًا =އިތުރު ދެގުނަ عَذَابُ فِي النَّارِ ﴿٦١﴾ = ނަރަކައިގާ وَقَالُوا = އަދިއެމީހުން ބުނާނެއެވެ. (ނަރަކަވަންތަވެރިންގެ ބޮޑެތިމީހުން ބުނާނެއެވެ.) مَا لَنَا لَا نَرَىٰ = އަހުރެމެންނަށް ނުފެނުނީ ކީއްވެގެންބާވައެވެ.؟ رِجَالًا = ބައެއްމީހުން كُنَّا نَعُدُّهُم = އަހުރެމެން އެމީހުން ހިސާބުކުރީ. مِّنَ الْأَشْرَارِ ﴿٦٢﴾ = ނުބައިމީހުން ކަމުގައި أَتَّخَذْنَاهُمْ سِخْرِيًّا = (ދުނިޔޭގައި) އަހުރެމެން އެމީހުން މަލާމާތްކޮށް ހެދީމުއެވެ. (އެއީ ފަޤީރު މުސްލިމުންގެ ވާހަކައެވެ.) أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمُ = ނުވަތަ އެމީހުންގެ ފަރާތުން ކަޅުއިރުވެގެން ދިޔައީތޯއެވެ.؟ الْأَبْصَارُ ﴿٦٣﴾ = (އަހުރެމެންގެ) ލޯތައް إِنَّ ذَٰلِكَ لَحَقٌّ = ހަމަކަށަވަރުން (ނަރަކަވަންތަވެރިންގެ ދެމެދުގައި) އެވާހަކަތައްދައްކާ حَقُّ ވާހަކަތަކެވެ. تَخَاصُمُ = އެއީ ޒުވާބުކުރުން ތަކެވެ. أَهْلِ النَّارِ ﴿٦٤﴾ = ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންގެ قُلْ = (އޭ رَسُولُ الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. إِنَّمَا أَنَا مُنذِرٌ = މިމަންކަލޭގެފާނަކީ ކަލޭމެނަށް އިންޒާރު ދެއްވާ ބިރުވެރިކަން ދައްކާމީހެކެވެ.ۖ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ = އަދި (ޙައްޤު) އިލާހެއް ނުވެއެވެ. إِلَّا اللَّهُ = الله މެނުވީ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾ = އެއީ އެއްކައުވަންތަ އަދި ގަދަފަދަވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. رَبُّ السَّمَاوَاتِ = އެއީ އުޑުތަކުގެ رَب އެވެ. وَالْأَرْضِ = އަދިބިމުގެ وَمَا بَيْنَهُمَا = އަދި އެދެމެދުގައިވާއެއްޗެހީގެ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ﴿٦٦﴾ = އެއީ ގަދަފަދަވަންތަ އަދި ވަރަށްގިނަގިނައިން ފާފަ ފުއްސަވާ ކަލާނގެއެވެ. قُلْ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ ﴿٦٧﴾ = އެއީ ބޮޑުވެގެންވާ خَبَرُ އެކެވެ. (މިމަންކަލޭގެފާނު މިއަންގަވާ عَذَابُ ގެ ވާހަކައާއި تَوْحِيد ގެ خَبَرُ ތަކަކީ ބޮޑުވެގެންވާ خَبَرُ ތަކެކެވެ. އެއީ ކުޑަކަމެއްކަމުގައި ނުބަލާށެވެ.) أَنْتُمْ عَنْهُ = ކަލޭމެން އެކަމުން އެނބުރި ކަލޭމެން ދުރުވާ مُعْرِضُونَ ﴿٦٨﴾ = ފުރަގަސްދީގެންނެވެ. مَا كَانَ لِيَ = މިމަންކަލޭގެފާނަށް

ނުވެއެވެ. مِنْ عِلْمٍ = އެއްވެސް އެނގުމެއް بِالْمَلَإِ الْأَعْلَىٰ މަތިވެރިންނާ މަލާއިކަތުންގެ ތެރޭގައި إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾ = އެބޭކަލުންގެ ދޭތެރޭގައި ބަސްފުޅު ތަފާތުވިހިނދު إِن يُوحَىٰ إِلَيَّ = ތިމަންކަލޭގެފާނަށް وَحِي ނުކުރެއްވޭއެވެ. إِلَّا أَنَّمَا أَنَا = ތިމަންކަލޭގެފާނީ ފާޅުކަމުގައި ދެކެވޭ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٠﴾ = ބިރުވެރިކޮށްދޭ نَذِيرٌ އަދި ކަމުގައި (އިންޒާރުކުރައްވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައި).

## إِجْمَالِي މާނަ

(٦١) އެމީހުން (އެބައި ނަބިއްޔާއަށް ދަޢުވަތުދިނުމުން ދެކޮޅުހެދި މީހުން) ދަންނަވާނެއެވެ. "އޭ އަހަރެމެންގެ رَبُّ އެވެ! އަހަރެމެން މިކަމަށް ދިޔުމަށް ދަންނަވައެވެ. ދެން އޭނާއަށް ނަރަކައިގެ އަލިފާނުގެ عَذَابُ ދެގުނަކޮށް ދެއްވާނދޭވެ!"

(٦٢) އަދިއެމީހުން ބުނާނެއެވެ. (އެބައި ނަރަކައަށް ވަދެވިގެން ތިބޭހިނދު ބުނާނެއެވެ.) "އަހަރެމެން އެމީހުންނަށް ނުބައިމީހުން ކަމުގައި ހިސާބުކުރި މީހުން އަހަރެމެންނަކަށް ނުފެންނަނީ ކީއްވެގެންބާވައެވެ؟ (އެމީހުންގެ މުރާދަކީ މިސްކީނު މުސްލިމުންނެވެ.)

(٦٣) (ދުނިޔޭގައި) އަހަރެމެން އެމީހުންނަށް މަލާމާތްކޮށް ހެދީމެވެ. ނުވަތަ އެމީހުންގެ ދަރަޖަތަށް ކަޅައިގަނެގެން ( އަހަރެމެންގެ ) ލޮލަށް ނުފެނުނީއެވެ؟

(٦٤) ހަމަކަށަވަރުން އިސްވެދިޔަ ވާހަކައިން (ނަރަކަވަންތަ މީހުންގެ ދެބަސްވުމާ) ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންގެ އަރައިރުންތަކައި ވާހަކަތަކީ حَقٌّ ވާހަކަތަކެވެ.

(٦٥) (އޭ رَسُولُ الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނީ ކަލޭމެންނަށް އިންޒާރު ދެއްވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައެވެ. (އެއީ ނުކިޔަމަންތެރިންނަށް اللهގެ عَذَابُ އާއި ކުރުކުރައްވާ އިންޒާރެވެ. އެކަމާ ދުރުވުމަށް ގޮވާލައްވަމެވެ). އަދި الله މެނުވީ އަޅުކަމަށް ޙައްޤު ވާ حَقٌّ އެއްވެސް إِلَٰه އަކު ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެ އެއްކަލާނގެއެވެ. ގަދަފަދަވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

(٦٦) އެކަލާނގެއީ އުޑުތަކާއި ބިމާއި އަދި އެދެމެދުގައި ވާހާތަކެއްޗަށް ބަލަހައްޓަވާ އެތަކެއްޗެއްގެ رَب އެވެ. އެއީ ގަދަފަދަ ވަންތަ އަދި ގިނަގިނައިން ފާފަ ފުއްސަވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٦٧) ( އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! ތިމަންކަލޭގެފާނު ދެއްކެވި عَذَابُ ގެ ވާހަކައާއި تَوْحِيد ގެ خَبَرُ ތަކަކީ ބޮޑުވެގެންވާ خَبَرُ ތަކެކެވެ. އެއީ ކޮށްޓެއް އެއްނުލާ ކަމުގައި ނުބަލާށެވެ.

(٦٨) އެ خَبَرُ ތަކާމެދު ކަލޭމެން އެނބުރިގެން ކަލޭމެން ތިއުޅެނީ ކުރިމަތިލާތީއެވެ. ފުރަގަސްދީގެންނެވެ.

(٦٩) އަދި މަތިވެރިންނާ مَلَإِ الْأَعْلَى ގައި މަލާއިކަތުންނާ ކަލޭގެފާނު (އާދަމުގެ ޚަލީފާކަމާއި މެދު)ބަސްފުޅު ތަފާތު ވިހިނދު (ތިމަންކަލޭގެފާނަށް وَحِي ބާވައިލައްވައިދެއްވުމެއް ނޯވެސް ) އެއްވެސް خَبَرُ އެއް ތިމަންކަލޭގެފާނަކަށް އެނގިވަޑައިނުގަންނަވައެވެ.

(٧٠) ތިމަންކަލޭގެފާނީ ކަނޑައެޅި ބިރުވެރިކޮށްދޭ ނަޒީރަކު ކަމުގައިމެނުވީ ނުވެއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނަށް وَحِي އިއްވެވިގެންވަނީ އެކަމަށެވެ.

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّي خَٰلِقٌۢ بَشَرًا مِّن طِينٍ ﴿٧١﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا۟ لَهُۥ سَٰجِدِينَ ﴿٧٢﴾ فَسَجَدَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٧٣﴾ إِلَّآ إِبْلِيسَ ٱسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٧٤﴾ قَالَ يَٰٓإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ ۖ أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ ٱلْعَالِينَ ﴿٧٥﴾ قَالَ أَنَا۠ خَيْرٌ مِّنْهُ ۖ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُۥ مِن طِينٍ ﴿٧٦﴾ قَالَ فَٱخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٧٧﴾ وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِيٓ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٧٨﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنظِرْنِيٓ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٧٩﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ ٱلْمُنظَرِينَ ﴿٨٠﴾ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْوَقْتِ ٱلْمَعْلُومِ ﴿٨١﴾

## ތަފްސީރު

إِذْ قَالَ رَبُّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ رَب وَحِي ކުރެއްވި ހިނދު ހަނދުމަފުޅު ކުރައްވާށެވެ! لِلْمَلَٰٓئِكَةِ = މަލާއިކަތުބޭކަލުންނަށް إِنِّي خَٰلِقٌۢ بَشَرًا = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެއީ އާދަމުގެ ދަރިއަކު ހައްދަވާން ކަޅިމަޓިން. مِّن طِينٍ ﴿٧١﴾ = މަޓިން فَإِذَا سَوَّيْتُهُۥ = ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެހެއްދެވުން ފުރިހަމަކުރައްވައި ބަރާބަރު ކުރައްވައިފިއްޔާ. وَنَفَخْتُ فِيهِ = އަދި އޭނާއަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފުމެއްވުމައި مِن رُّوحِي = ތިމަންރަސްކަލާނގެ رُوْح ން فَقَعُوا۟ لَهُۥ = ތިޔަބޭކަލުން އެކަލޭގެފާނަށް ބޯލަނބައި ތިރިވެވަޑައި ގަންނަވާށެވެ. سَٰجِدِينَ ﴿٧٢﴾ = (ސަޖިދަވެގެން) ސަޖިދަކުރައްވާ ހާލު فَسَجَدَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ = ދެންފަހެ މަލާއިކަތް ބޭކަލުން ސަޖިދަކުރައްވައިފިއެވެ. كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٧٣﴾ = އެންމެހައިބޭކަލުން إِلَّآ إِبْلِيسَ = އިބްލީސްމެނުވީ. ٱسْتَكْبَرَ = އޭނާބޮޑާވެގެންވިއެވެ. وَكَانَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٧٤﴾ = އަދި އޭނާވީ ކާފިރުންގެ ތެރެއިންނެވެ. قَالَ يَٰٓإِبْلِيسُ = އެކަލާނގެ وَحِي ކުރެއްވިއެވެ. އޭ އިބްލީސެވެ. مَا مَنَعَكَ = ކަލޭ މަނާކުރީ ކޮން ކަމެއްހެއްޔެވެ؟ أَن تَسْجُدَ = ކަލޭ ސަޖިދަކުރުމުން لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއަތްޕުޅުން ހެއްދެވި مَخْلُوقُ އަކަށް أَسْتَكْبَرْتَ = ކަލޭ ބޮޑާވެ ބޮޑުވެރިވެލީހެއްޔެވެ؟ أَمْ كُنتَ = ނުވަތަ ކަލޭވީހެއްޔެވެ؟ مِنَ ٱلْعَالِينَ ﴿٧٥﴾ = މާތްވެގެންވާ ބޮޑުވެރިންގެ ތެރެއިން ވީ ކަލޭ؟ (ނުވަތަ މިސްކީންކަމެއްގައި ކަލޭވީ ބޮޑުވެރިޔަކު ކަމުގައި ހެއްޔެވެ؟ قَالَ = އިބްލީސް ދެންނެވިއެވެ. أَنَا۠ خَيْرٌ مِّنْهُ = މިއަޅާ އެކަލޭގެފާނަށްވުރެ (އާދަމުގެފާނަށްވުރެ) މާ ހެޔޮވެގެން ވެއެވެ. خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ = އިބަރަސްކަލާނގެ މިއަޅާ ހެއްދެވީ އަލިފާނުންނެވެ. وَخَلَقْتَهُۥ مِن طِينٍ ﴿٧٦﴾ = އަދި އިބަރަސްކަލާނގެ އޭނާ ހެއްދެވީ މަޓިންނެވެ. قَالَ = އެކަލާނގެ وَحِي ކުރެއްވިއެވެ. فَٱخْرُجْ مِنْهَا = ފަހެ ކަލޭ އެތަނުން ނުކުންނާށެވެ. ސުވަރުގެއިން ނުކުންނާށެވެ. فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٧٧﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭވީ ރަޖީމުވެ. (ރަޙްމަތުން ދުރުކުރެވިގެންވާ ކަލެކެވެ. ލަޢުނަތްލެވިގެންވާ ރަޖީމު

ކުރެވޭނީމިހެންނެވެ). وَإِنَّ عَلَيْكَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެމައްޗަށް ހުއްޓެވެ. لَعْنَتِيٓ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ لَعْنَة إِلَىٰ يَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٧٨﴾ = ޤިޔާމަތް ދުވަހާއި ހަމައަށް قَالَ رَبِّ = އިބްލީސް ދެންނެވިއެވެ. އޭއަޅުގެ رَب އެވެ. فَأَنظِرْنِيٓ = ފަހެ މިއަޅާއަށް ލަސްކޮށް ދެއްވާށެވެ. މުހުލަތު ދެއްވާށެވެ. إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٧٩﴾ = (مَحْشَرُ އަށް) ފޮނުއްވާދުވަހަށް قَالَ = އެކަލާނގެ وَحِي ކުރެއްވިއެވެ. فَإِنَّكَ مِنَ ٱلْمُنظَرِينَ ﴿٨٠﴾ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭވަނީ މުހުލަތު ދެވިގެންވާމީހުންގެތެރޭގައެވެ. إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْوَقْتِ ٱلْمَعْلُومِ ﴿٨١﴾ = ކަނޑައެޅި އެނގިގެންވާ ދުވަހާއި ހަމައަށް.

## إجْمَالِي މާނަ

(٧١) (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) = މަލާއިކަތުބޭކަލުންނަށް ކަލޭގެފާނުގެ رب وَحِي ކުރެއްވި ހިނދު ހަނދުމަފުޅު ކުރައްވާށެވެ. އެކަލާނގެ وَحِي ކުރެއްވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ މަޓިން ބަޝަރަކު ހައްދަވާން ކަނޑައެޅީމެވެ.

(٧٢) ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާގެ ހެދުން ފުރިހަމަކޮށްދެއްވައި ބައްޓަން ކޮށްދެއްވައިފިނަމަ އަދި އޭނާއަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ رُوْح ން ފުމެއްލެވުމުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާއަށް ( ސަލާމުގެ ސަޖިދަކުރުމަށް ) ބޯލަނބާ ވެއްޓި ސަޖިދަކުރާށެވެ.

(٧٣) ( ދެން ފަހެ އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު ހައްދަވައި ފުރިހަމަކޮށްދެއްވުމުން ފަހު) އިބްލީސްފިޔަވައި އެހެންހުރިހާ މަލާއިކަތުބޭކަލުން ސަޖިދަކުރެއްވިއެވެ.

(٧٤) އިބްލީސް ސަޖިދަނުކުރިއެވެ. އޭނާބޮޑާވެގެންވިއެވެ. އަދި އޭނާވީ ކާފިރުންގެ ތެރެއިންނެވެ.

(٧٥) الله تَعَالَى އޭނާއަށް وَحِي ކުރެއްވިއެވެ. "އޭ އިބްލީސެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއަތްޕުޅުން ހެއްދެވި مَخْلُوقُ އަކަށް ސަޖިދަ ކުރަން އެންގީމާ (آدم عَلَيْهِ السلاَم އަށް ސަޖިދަކުރަން އެންގީމާ) ކަލޭއަށް ސަޖިދަކުރުމުން މަނާކުރީ ކޮން ކަމެއްތޯ؟ ސަޖިދަ ނުކުރީ ބޮޑާވެގެންތޯ؟ ނުވަތަ ބޮޑުވެރިވެގެންތޯ؟ ކަލޭއަކީ މާތްވެގެންވާމީހެއްކަމަށް ހީކުރީތޯ؟ (ނުވަތަ ސަޖިދަކުރުމަށްވުރެ މާތްވެގެންވާ ކަމެއްގައި ހުރީތޯ؟"

(٧٦) އިބްލީސް ދެންނެވިއެވެ."މިއަޅާއަށް ބޮޑުވެރިކަން (އޭނާއަށްވުރެ މާތްކަން) ލިބިގެންވަނީއެވެ. އިބްލީސްގެ މާތްރަސްކަލާނގެ ހެއްދެވީ އަލިފާނުންނެވެ. އަދި އިބްލީސްގެ ބޭފުޅާ ހެއްދެވީ މަޓިންނެވެ.( آدم عَلَيْهِ السلاَم) ހެއްދެވީ މަޓިންނެވެ."

(٧٧) الله تَعَالَى އޭނާއަށް وَحِي ކުރެއްވިއެވެ. އޭ އިބްލީސެވެ. ފަހެ ކަލޭ އެތަނުން ނުކުންނާށެވެ. ސުވަރުގެއިން ނުކުންނާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭއަކީ ރަޖީމެވެ. އެބަހީ ހެޔޮކަމުން ދުރުކުރެވިގެންވާމީހެކެވެ. ނުވަތަ ތަރިންގަނޑު ރަޖަމް ކުރެވޭނީމިހެކެވެ.

(٧٨) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ޤިޔާމަތް ދުވަހާއި ހަމައަށް ވެސް ކަލޭގެމައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ لَعْنَة ހުއްޓެވެ.

(٧٩) އިބްލީސް ދެންނެވިއެވެ."އޭއަޅުގެ رَب އެވެ. (مَحْشَرُ އަށް) ފޮނުއްވާދުވަހާއި ހަމައަށް މިއަޅާއަށް ލަސްކޮށް ދެއްވާށެވެ.

މުހުލަތު ދެއްވާށެވެ. ނުމަރުއްވާށެވެ".

(٨٠)،(٨١) އެކަލާނގެ وَحِي ކުރެއްވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ކަނޑައެޅި އެނގިގެންވާ ދުވަހާއި ހަމައަށް ޤިޔާމަތް ދުވަހާއި ހަމައަށް ވެސް ކަލޭވަނީ މުހުލަތު ދެވިގެންވާމީހުންގެތެރޭގައެވެ".

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٢﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿٨٣﴾ قَالَ فَٱلْحَقُّ وَٱلْحَقَّ أَقُولُ ﴿٨٤﴾ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٥﴾ قُلْ مَآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَآ أَنَا۠ مِنَ ٱلْمُتَكَلِّفِينَ ﴿٨٦﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُۥ بَعْدَ حِينٍۭ ﴿٨٨﴾

## ލަފްޒީ މާނަ

قَالَ= އެޝައިޠާނާ ބުންޏެވެ. فَبِعِزَّتِكَ = ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ عِزَّة ވަންތަކަން ގަންދީ ދަންނަވަމެވެ.

لَأُغْوِيَنَّهُمْ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން މަގުފުރައްދާ ހުއްޓުވާނަމެވެ. أَجْمَعِينَ ﴿٨٢﴾ = އެންމެހައިމީހުން إِلَّا

عِبَادَكَ مِنْهُمُ = އެމީހުންގެ ތެރެއިން ކަލޭގެފާނުގެ އަޅުންގެ ތެރެއިން ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿٨٣﴾ = إِخْلَاص ތެރި

قَالَ = އަލްލާހު وَحِي ކުރެއްވިއެވެ. فَٱلْحَقُّ = ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حَضْرَة ން ވާ حَقُّ އެވެ.

وَٱلْحَقَّ أَقُولُ ﴿٨٤﴾ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ މި وَحِي ކުރައްވަނީ حَقُّ ބަސްފުޅެވެ. لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ

= ހަމަކަށަވަރުން ނަރަކަ ފުރުއްވާހުށީމެވެ. مِنكَ = ކަލޭގެ ފަރާތުން وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ = އަދި

އެމީހުންގެތެރެއިން ކަލޭއާއި ތަބާވެއުޅުނު އަދި أَجْمَعِينَ ﴿٨٥﴾ = އެންމެހައި قُلْ = ( އޭ رَسُولُ الله

އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. مَآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ = ކަލޭގެފާނު ކަލޭމެން އެކަމުގެމަތިން (އެބަހީ

ރިސާލަތުގެ އިއްވުމުގެ މައްޗަށް) ތިމަންކަލޭގެފާނު ނުއެދެމެވެ. مِنْ أَجْرٍ = އެއްވެސް އުޖޫރައެއް وَمَآ أَنَا۠

= އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނު ނުވަމެވެ. مِنَ ٱلْمُتَكَلِّفِينَ ﴿٨٦﴾ = އަމިއްލައަށް ބަސްއުފައްދާފާހަކަ ދައްކައި إِنْ

هُوَ = އެއީނުވެއެވެ. (އެ قُرْآن ނުވެއެވެ.) إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾ = عَالَم ތަކަށްވާ وَعْظُ نَصِيْحَة

އެއްކަމުގައިމެނުވީ وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُۥ = އަދިހަމަކަށަވަރުން އެކަމުގެ خَبَرُ - އެ قُرْآن ގެ خَبَرُ - ކަލޭމެންނަށް

އެގޭނެއެވެ. بَعْدَ حِينٍۭ ﴿٨٨﴾ = ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު.

## إِجْمَالِي މާނަ

**(٨٢)** އިބްލީސް ދެންނެވިއެވެ. "ތިމަރަށްގެ رَبُّ އެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ عِزَّة ވަންތަކަން ގަންދީ ދަންނަވަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެ އެހުރިހާ މީހުން މަގު ފުރައްދާ ހިނގާނަމެވެ.

**(٨٣)** އެމީހުންކުރެ އިބަރަސްކަލާނގެ إخلاص ތެރި އަޅުންގެންނެވި އެވެ".

**(٨٤)** އެކަލާނގެ وَحِي ކުރެއްވިއެވެ. "ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حَضْرَةُ ންވާ حَقُّ އެކެވެ.= އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ މި وَحِي ކުރައްވަނީ حَقُّ ބަސްފުޅެވެ.

**(٨٥)** ހަމަކަށަވަރުން ނަރަކަ ފުރައްވާހުށީ ކަލޭގެ ކިބައިންނާއި އަދި އެމީހުންގެތެރެއިން ކަލޭއާއި ތަބާވިބަޔަކު އަޅައިގެންނެވެ.( މިއީ حَقُّ ބަސްފުޅެވެ.)"

**(٨٦)** ( އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ކަލޭމެންގެ ކިބައިން އެކަމުގެމައްޗަށް ( އެބަހީ ރިސާލަތުކަން އިއްވުމުގެ މައްޗަށް) ތިމަންކަލޭގެފާނު އެއްވެސް އުޖޫރައެއް ނުއެދެމެވެ. ..އަދި އަމިއްލައަށް ބަސްފުޅު އުފައްދައި ދޮގުހަދައިގަންނާ ކަމުގައި ތިމަންކަލޭގެފާނު ނުވަމެވެ. (އަދި قُرْآن އެއީ އަހުރެން އުފައްދައިގަތް އެއްޗެއްނޫނެވެ.)

**(٨٧)** އެ قُرْآن އެއީ عَالَم ތަކަށްވާ وَعْظُ نَصِيْحَة އެއްކަމުގައިމެނުވީ ނޫނެވެ.

**(٨٨)** (އޭ އެންމެހައި މުޝްރިކުންނޭވެ.) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކުޑަ މުއްދަތަކަށްފަހު އެ قُرْآن ގެ خَبَرُ - ކަލޭމެންނަށް އެނގޭނެއެވެ.( އެއީ އިސްލާމްދީން ކުރިއަރައި رَسُولُ الله صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّم ގެ ކަންތައްތައް ކާމިޔާބުވިއިރު ފެނުމުންނެވެ. ނުވަތަ ކަލޭމެން މަރުވުމުންނެވެ. وَالله أعلم .